

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Daniel Hrdlička

**Píseň jako autorské dílo
a ochrana práv jejích autorů**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Et MgA. Petra Žikovská

Ústav práv autorského, práv průmyslových a práva soutěžního

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 7. května 2021

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou prací vypracoval/a samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má **131 530** znaků včetně mezer.

Daniel Hrdlička

V Praze dne 7. května 2020

Obsah

ÚVOD.....	3
1. AUTORSKÉ PRÁVO	5
1.1 VYMEZENÍ AUTORSKÉHO PRÁVA	5
1.2 HISTORIE AUTORSKÉHO PRÁVA	9
1.3 PRAMENY AUTORSKÉHO PRÁVA	13
1.3.1 Principy autorského práva.....	14
1.3.2 Autorský zákon	16
1.3.3 Bernská úmluva o ochraně děl literárních a uměleckých	19
1.3.4 Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO)	21
1.3.5 WCT.....	23
1.3.6 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)	24
1.3.7 Předpisy EU	26
1.4 PRÁVNÍ DUALISMUS AUTORSKÉHO PRÁVA	29
1.5 VZNIK A TRVÁNÍ AUTORSKÝCH PRÁV	30
1.6 ZÁKONNÁ A JINÁ OMEZENÍ VÝKONU AUTORSKÝCH PRÁV.....	32
2. PÍSEŇ JAKO DÍLO	35
2.1 PÍSEŇ: DÍLA SPOJENÁ	35
2.2 JEDINEČNOST PÍSNĚ	37
3. AUTOR PÍSNĚ	39
3.1 NEGATIVNÍ VYMEZENÍ POJMU „AUTOR“	39
3.2 SPOLUAUTORSTVÍ PÍSNĚ	41
4. OCHRANA AUTORSKÝCH PRÁV K PÍSNĚ.....	43
4.1 PRÁVO NA SOUDNÍ A JINOU PRÁVNÍ OCHRANU	43
4.1.1 Občanskoprávní nároky.....	43
4.1.2 Přestupky v autorském právu.....	45
4.1.3 Trestněprávní aspekty autorského práva.....	46
4.2 KOLEKTIVNÍ SPRÁVA AUTORSKÝCH PRÁV	47
4.2.1 Právní úprava	48
4.2.2 Dělení kolektivní správy.....	49
4.2.3 Ochranný svaz autorský	51
4.3 NEZÁVISLÁ SPRÁVA AUTORSKÝCH PRÁV	54
4.4 DODATEČNÁ ODMĚNA	55
ZÁVĚR	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	59
ABSTRAKT	66
ABSTRACT	67

Úvod

Hudba je doslova všude. Pro zlepšení nálady nebo motivaci si lidé dennodenně pouštějí písně z rádií nebo online streamovacích služeb. Těžko by se v televizním vysílání hledal zábavný pořad, reklama či seriál, které by se obešly bez hudebního doprovodu. Písně se pro zlepšení atmosféry linou z reproduktorů v restauracích, kadeřnictvích, obchodních centrech i posilovnách. A i když se člověk půjde jen tak projít, snadno se mu stane, že cestou natrefí na koncert nebo jinou kulturní akci, jejíž součástí je hudební produkce.

Všechny tyto písně, kterých každý den slyšíme nespočet, mají minimálně dvě věci společné – jsou autorským dílem a nikdy bychom si je nemohli poslechnout nebýt jejich autorů. Tito autoři mají dle českého právního řádu svá práva – za to, že se jejich písně staly součástí každodenního života, náleží autorům odměna a určitá práva, jichž se autor, případně jiná osoba, může dovolat, se vztahují také na díla samotná¹.

Cílem této diplomové práce je zanalyzovat píseň jako samostatný druh autorského díla a zmapovat specifika, kterými se od ostatních autorů odlišují právě autoři písní. Zároveň se práce zaměří na současnou právní úpravu zabývající se ochranou práv autorů a detailně rozebere několik z nich, které autor považuje za nejdůležitější nebo přehlížené.

V první kapitole nejprve autor popíše teoretický rámec autorského práva – jeho ukotvení v právním řádu, stručnou historii a prameny, jimiž se autorské právo řídí. V dalších podkapitolách se bude věnovat specifickým znakům autorského práva.

¹ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

V druhé kapitole autor zanalyzuje píseň jako samostatný druh díla. V kapitole následující stejným způsobem popíše autora písně.

Poslední kapitola bude obsahovat příklady právních institutů, jimiž jsou chráněna práva autorů písní.

1. Autorské právo

Ačkoliv se může autorské právo ze své podstaty zdát těžko uchopitelným a abstraktním právním odvětvím, každý z nás se s ním setkává prakticky na každodenní bázi. Už pouhý fakt, že právě čtete tyto řádky a seznamujete se s jejich obsahem², dokládá všudypřítomnost autorství, protože i tato diplomová práce je autorským dílem – autorský zákon ji v ustanovení § 35 (3) definuje jako školní dílo, tedy „dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení“³. Autor této práce ji byl schopen vypracovat také pouze za pomoci autorského práva, konkrétně díky ustanovení § 31 odst. 1 a) autorského zákona, které praví, že „do práva autorského nezasahuje ten, kdo užije v odůvodněné míře výňatky ze zveřejněných děl jiných autorů ve svém díle“⁴.

Než se však autor v práci dostane do podobně konkrétních úvah ohledně autorskoprávního postavení písní a jejích autorů, je potřeba podívat se na toto právní odvětví obecnější optikou a alespoň okrajově si vymezit některé pojmy a důležité právní instituty, které jsou pro získání ucelené obrázky o autorských právech zásadní.

1.1 Vymezení autorského práva

Stejně jako ostatní odvětví práva lze i autorské právo chápat ve smyslu objektivním a subjektivním. V objektivním smyslu je na autorské právo nahlíženo jako na soubor právních norem, které upravují vztahy vznikající

² HOLCOVÁ, Irena. Autorské právo. In: *Advocate.cz* [online]. [cit. 2020-12-17]. Dostupné z: <https://www.advocate.cz/cz/autorske-pravo>

³ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

⁴ tamtéž

z tvorby autorských děl, v subjektivním smyslu se pak autorským právem označuje souhrn oprávnění vznikajících autorovi v souvislosti s jeho autorským dílem.⁵

Autorské právo je součástí oblasti širší skupiny soukromoprávních⁶ disciplín, pro něž se zažilo označení *práva duševního vlastnictví*⁷. Autorské právo tedy lze označit jako jedno z práv k duševnímu vlastnictví.

Vlastnictví jako samostatný právní institut představuje „neomezené výlučné právo k věci, tzn. právo s touto věcí nakládat jakýmkoliv dovoleným způsobem, zejména držet ji, užívat ji, požívat její plody a vyloučit každého, kdo by v tom oprávněného vlastníka rušil.“⁸ Zjednodušeně lze tvrdit, že vlastnictví vyjadřuje vztah fyzické či právnické osoby k jakýmkoliv statkům, které objektivně existují, a to jak k těm, které byly vytvořeny nezávisle na člověku, tak k těm, které člověk vytvořil sám.⁹ Osoba, která oplývá vlastnickým právem k určité věci, se v právní terminologii označuje jako *vlastník*.

Vlastnictví lze dále rozřadit do několika kategorií. *Movité vlastnictví* představuje vztah k majetku movité povahy, tedy takovému, se kterým lze pohybovat z místa na místo. Příkladem může posloužit např. automobil, židle nebo hudební CD. *Nemovité vlastnictví* pak zahrnuje vztahy k majetku, jež je trvale spojen se zemí, jako např. pozemky nebo domy. Třetím druhem je *duševní vlastnictví* (známo také jako intelektuální vlastnictví), tedy vlastnictví k nehmotným statkům, které jsou výsledkem lidské duševní činnosti, a to

⁵ KNAP, Karel a kol. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: CODEX, 1994, s. 63. ISBN 80-901185-3-4.

⁶ MATĚJČIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 11. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

⁷ KRÍŽ, Jan. *Ochrana autorských práv v informační společnosti*. Praha: Linde, 1999, s. 4. ISBN 80-7201-190-1.

⁸ JAKL, Ladislav. *Právní ochrana duševního vlastnictví*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011, s. 35. ISBN 978-80-86855-78-3.

⁹ tamtéž

nezávisle na vlastnictví k hmotným substrátům, jež jsou s předmětem duševního vlastnictví spojeny.¹⁰

Ačkoliv je tedy duševní vlastnictví na vlastnictví k hmotným substrátům nezávislé, neznamená to, že spolu nejsou nijak provázané. Tato provázanost může být dobře patrná na příkladu obrazu, kdy je dílo nezbytně spojeno s hmotným substrátem, na němž je vyjádřeno, tedy s plátnem, na něž byl obraz namalován.¹¹ Takové případy označujeme jako tzv. *juristickou předmětovou dichotomii*¹². V praxi tak může docházet ke kolizím nositelů obou práv, v jiných případech pak může výkon jednoho práva určovat výkon druhého (např. licenční smlouvou k vystavení originálního díla zároveň dochází k výpůjčce hmotného substrátu). Duševní vlastnictví (autorská práva) a vlastnictví k hmotným substrátům je však třeba i přes tuto provázanost vnímat striktně odděleně, protože se jedná o zcela odlišné katalogy práv, které se řídí různými zásadami (např. zásada nepřevoditelnosti autorských práv a právo na téměř neomezené nakládání s věcí). Stejně tak musí být autorské právo odlišeno od všeobecných osobnostních práv dle občanského zákoníku, ačkoliv hranice mezi nimi může být často jen velice tenká.¹³

Všechna práva duševního vlastnictví, se kterými počítá současná právní úprava, sumarizuje Smlouva o založení světové organizace duševního vlastnictví¹⁴ v čl. 2, a to jako „práva k:

- i) k literárním, uměleckým a vědeckým dílům

¹⁰ JAKL, Ladislav. *Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví – repertorium*. 3., přeprac. vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011, s. 15. ISBN 978-80-86855-63-9.

¹¹ MATĚJČIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 11-12. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

¹² TELEČEK, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2007, s. 129. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4.

¹³ MATĚJČIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 11-12. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

¹⁴ Více v kapitole 1.3.4.

- ii) k výkonům výkonných umělců, zvukových záznamů a rozhlasovému vysílání
- iii) k vynálezům ze všech oblastí lidské činnosti
- iv) k vědeckým objevům
- v) k průmyslovým vzorům a modelům
- vi) k továrním, obchodním známkám a známkám služeb, jakož i obchodním jménům a obchodním názvům
- vii) na ochranu proti nekalé soutěži a všechna ostatní práva vztahující se na duševní činnost v průmyslové, vědecké, literární a umělecké činnosti.¹⁵

Autorské právo je podmnožinou práva duševního vlastnictví a soustřeďuje pod sebe práva podle čl. 2 bod i) Smlouvy, tedy práva k literárním, uměleckým a vědeckým dílům. Práva v bodu ii) se dále označují jako práva související s právem autorským a práva vyjmenovaná v bodech iii), v) a vi) jako průmyslová práva.¹⁶

Dílo je základní stavební jednotkou autorského práva a Autorský zákon jej označuje jako jedinečný výsledek tvůrčí činnosti autora, jenž je vyjádřen v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam^{17,18}.

¹⁵ 69/1975 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví

¹⁶ JAKL, Ladislav. *Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví – repetitorium*. 3., přeprac. vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011, s. 16. ISBN 978-80-86855-63-9.

¹⁷ Více v kapitole 2.

¹⁸ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

Za *autora* Autorský zákon označuje fyzickou osobu, která takové dílo vytvořila^{19, 20}.

1.2 Historie autorského práva

Autorské právo jakožto samostatné odvětví práva je oproti dalším disciplínám relativně mladým oborem, jeho vznik můžeme datovat až do dob vzniku prvních moderních států. V českém právu se pojmy jako právo duševního vlastnictví nebo duševní vlastnictví jako takové začaly dostávat do všeobecného diskurzu až po změně režimu v roce 1989 (do té doby se ve vnitrostátním právu užívaly spíše pojmy jako průmyslové vlastnictví).²¹

Nejstarší zárodky autorského práva můžeme vysledovat již v kultuře starověkého Řecka. V této době, kdy se ve společnosti objevovalo velké množství hudebních, dramatických, literárních a jiných děl²², se ochrana autorů omezovala na ochranu hmotného nosiče díla, tedy zejména rukopisům.²³ Starověcí Řekové sice postupem času začali v rámci společnosti rozlišovat jednotlivé osoby a význam přikládali i jejich myšlenkám a kreativitě, v čemž můžeme spatřovat nejranější zárodky autorského práva, otázka autorství k dílům však nijak upravována nebyla. Běžnou praxí bylo, že autor vytvořil dílo na objednávku, dostal za něj zapláceno a v momentě předání hmotného substrátu nad ním ztratil jakoukoliv kontrolu.²⁴

¹⁹ Více v kapitole 3.

²⁰ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

²¹ VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. In: *Informácie Slovenskej komory architektov* [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <https://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>

²² tamtéž

²³ MATĚJČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 12. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

²⁴ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 12. ISBN 978-80-7502-386-5.

O ochraně autorství hudebních skladeb můžeme hovořit až mnohem později se standardizací hudebního zápisu. V raném středověku (přibližně v 8. století) se objevily tzv. neумы, předchůdci dnešních not založených na pokynutích či jiných znameních rukou. O vznik jasných zpěvných melodií se zasloužila především katolická církev díky snaze o sjednocení všech bohoslužeb. Hudební notace, jakou používáme dnes, vznikala postupným procesem v raném novověku.²⁵

Velkým zlomem ve vnímání autorského práva se stal vynález knihtisku Johannesem Guttenbergem okolo roku 1450 a s ním spojená možnost masového šíření děl. Ochrany se však nedomáhali autoři, kteří stále fungovali v obdobném režimu jako ve starověku, ale vydavatelé nebo tiskaři, kteří dílo vydali. V této době se objevuje nový problém plagiátorství, tedy kopírování oficiálních textů, které navíc bývaly různě zkracovány a obměňovány, aby mohla cena být nižší. Aby vydavatelé ochránili svá práva, začala se zřizovat zvláštní povolení od vrchnosti na základě panovnických privilegií.²⁶

Panovníci si brzy uvědomili, že skrze udělovaná privilegia mohou kontrolovat, jaké texty se na jejich území šíří (např. často bylo bráněno šíření kritických textů směřovaných vůči církvi). Prvním oficiálním právním krokem k ochraně duševního vlastnictví uměleckého rázu učinila anglická královna Anna. Ta v roce 1557 poskytla monopol na tisk a vydávání knih papírenskému cechu, čímž potřela veškerou konkurenci a získala naprostou kontrolu nad tím, které knihy budou vydány a které se nikdy nedostanou na trh. Tehdy také vzniklo

²⁵ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 12. ISBN 978-80-7502-386-5.

²⁶ tamtéž

do dnes používané označení „copyright“, tedy právo na kopírování určitého díla.²⁷

Zásadní zlom pro autory přichází s rozvojem teorie přirozeného práva, se kterým přichází změna zavedeného vztahu autor-vydavatel. Nově se vychází z dogmatu, že autorské právo je právem základním a vydavatelské právo od něj odvozeným. Od 16. století se již vyplácení autorských honorářů za šíření děl dostává do běžné praxe.²⁸

Vyvrcholení dlouhé cesty za ochranou autorů přichází v roce 1710, kdy byl přijat anglický zákon o autorském právu. Vývoj autorského práva, stejně jako dalších právních odvětví, byl v Anglii v porovnání s vývojem ve zbytku světa velmi progresivní - např. ve Francii byl podobný zákon chránící autorská práva týkající se dramatických a hudebních děl přijat až v roce 1791.²⁹ *Statut královny Anny* zvaný také jako *Copyright Act* ukončil starý cechovní systém vydávání knih a vytvořil obecnou, veřejnou doménu pro šíření literatury. Díla už nepatřila vydavatelům navěky, ale pouze 14 let (respektive 21 let, pokud byly knihy v době vydání Statutu již v tisku), což mělo motivovat vzdělané muže, aby psali užitečné knihy, a tím pomáhat zvyšovat gramotnost a obecnou vzdělanost populace.³⁰

Další zlom v chápání autorského práva přinesl filozof Immanuel Kant, který ve svém díle *Metafyzika mravů* z roku 1797 říká, že autorské právo považuje za projev osobní svobody autora a nemůže náležet nikomu jinému. Tato

²⁷ SMIERS, Joost. Pryč s autorským právem! - Požehnání pro umělce, umění i společnost. In: *Glosy.info* [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <http://glosy.info/texty/pryc-s-autorskym-pravem-pozehnani-pro-umelce-umeni-i-spolecnost/>

²⁸ MATĚJČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 13. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

²⁹ VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. In: *Inormácie Slovenskej komory architektov* [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <https://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>

³⁰ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘIHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 12. ISBN 978-80-7502-386-5.

myšlenka však byla obecně přijata až o téměř století později v roce 1895, kdy Otto Gierke uvedl, že „osobní a majetková stránka autorského práva je nerozlučně spojena s osobou autora“.³¹ Gierke navíc o několik let později v rámci své personální teorie připouští převoditelnost majetkové stránky autorského práva, čímž položil základ pro chápání autorského práva v dualistickém pojetí³², tedy tak, jak je chápáno autorské právo v převážné části Evropy i v současné době.³³ Ve stejné době byla řadou evropských zemí přijata Bernská úmluva, první multilaterální úmluva zajišťující uznávání minimálního standardu ochrany autorského práva na mezinárodní úrovni mezi suverénními státy^{34, 35}.

Na našem území najdeme první náznaky právní úpravy ochrany autorského práva v 18. století v dobách Habsburské říše, a to v podobě několika nařízeních o cenzuře vydávaných v letech 1775 až 1810, která trestala nepovolený přetisk publikací nakladateli, kteří nedisponovali příslušnými právy. V roce 1806 byl přijat Knihkupecký řád, který podmínil nové vydání v monarchii již publikovaných děl souhlasem jeho autora a původního nakladatele. Důležitou normou pro rozvoj autorského práva pak nepochybně byl Všeobecný občanský zákoník známý pod zkratkou ABGB (Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch) přijatý v roce 1811. Ten v obecné rovině upravoval osobnostní práva, ochranu jména před zneužitím neoprávněnými osobami, smlouvu o dílo, nakladatelskou smlouvu a vztahy mezi nakladatelem a původcem díla. V ustanovení 1171 tohoto zákona se pak můžeme dočíst, že pojem dílo nezahrnuje pouze literární počiny, ale také mapy, místopisné nákresy a *hudební skladby*.³⁶

³¹ MATĚJČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 13. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

³² Více v kapitole 1.4.

³³ tamtéž

³⁴ Více v kapitole 1.3.3.

³⁵ 133/1980 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl

³⁶ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 25-26. ISBN 978-80-7502-386-5.

První autorského práva přímo se týkající normou na našem území lze označit Nejvyšší císařský patent k ochraně literárního a uměleckého vlastnictví proti neoprávněnému zveřejnění, dotisku a napodobení z roku 1846, který, jak už název samotný napovídá, položil základy ochrany literárních, hudebních a výtvarných děl, a to proti neoprávněnému veřejnému provozování i mechanickému rozmnožování. Patent zůstal v platnosti až do roku 1926, kdy již v samostatném Československu z důvodu přistoupení nového státu k Bernské úmluvě vznikl zákon o původcovském právu k dílům literárním, uměleckým a fotografickým³⁷. Ochrana v něm byla koncipována na principu státní příslušnosti a teritoriality, chráněno bylo tedy každé dílo vytvořené českým státním příslušníkem a také díla vytvořená na území Československa bez ohledu na národnost jeho autora. Ochrana mezinárodních děl pak odkazovala na uzavřené bilaterální a multilaterální dohody. V roce 1953 byl nahrazen zákonem o právu autorském, který byl specifický v opuštění dualistického pojetí autorského práva a silně zdůrazňovanou ochranou obecného zájmu socialistické společnosti. Tento zákon platil až do roku 2000, kdy byl přijat současný autorský zákon^{38, 39}.

1.3 Prameny autorského práva

V následující podkapitole autor diplomové práce přiblíží ty nejdůležitější právní předpisy, ze kterých vychází tuzemské autorské právo. Kromě nejdůležitější vnitrostátní normy, autorského zákona, se zaměří také na autorskoprávní právní principy, zásadní mezinárodní smlouvy a právní předpisy Evropské unie, ze kterých vnitrostátní úprava vychází.

³⁷ MATĚJČIČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 13. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

³⁸ Více v kapitole 1.3.

³⁹ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘIČHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání*. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 27-32. ISBN 978-80-7502-386-5.

1.3.1 Principy autorského práva

Definice právních principů praví, že se jedná o tvůrčí zásady představující základní východiska právního řádu či určitého právního odvětví. Stejně jako právní normy mají regulativní charakter, odlišují se však větší abstraktností a také tím, že z nich bezprostředně nevyplývají subjektivní práva a povinnosti. Z toho důvodu je možné, aby určité principy na rozdíl od právních norem vzájemně působily kontradiktorně. Význam právních principů spočívá zejména v legislativní tvorbě a v interpretaci a aplikaci právních norem.⁴⁰

Základní princip, který je vyjádřen v čl. 5 odst. 2 větě první Bernské úmluvy a § 9 (1) autorského zákona, je zásada neformálnosti vzniku autorského práva. Druhé zmíněné ustanovení konkrétně říká: „Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.“⁴¹ To znamená, že ke vzniku autorského práva a jeho ochrany není zapotřebí žádného formálního úkonu, jako je tomu např. u práv průmyslových, jež vznikají až na základě registrace u příslušného úřadu. Kontinentální právní systém tradičně chápe autorské právo podobně jako lidská práva, a to jako právo přirozenoprávní povahy, které vzniká každému autorovi bez dalšího.⁴²

Pro to, aby vzniklo subjektivní autorské právo podle § 9 odst. 1 autorského zákona, není zapotřebí ani zveřejnění díla a rovněž je naprosto irelevantní, zda je u díla uvedena tzv. copyrightová doložka (symbol ©, jméno nositele autorského práva a rok zveřejnění díla). Účelem používání této doložky bylo zajištění autorskoprávní ochrany v zemích, kde vznik autorských

⁴⁰ Výkladový slovník. In: *Legislativní helpdesk ODok* [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://help.odok.cz/vykladovy-slovník/-/wiki/Výkladový%20slovník%C3%ADk/Právní%C3%AD%20princip/pop_up?controlPanelCategory=portlet_36

⁴¹ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

⁴² TELEEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2007, s. 3. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4.

práv podmiňovaly rozličné formální náležitosti. Předtím, než přistoupily k Bernské úmluvě, se jednalo např. o státy angloamerického právního systému⁴³. Dnešní má copyrightová doložka zejména funkci informační (pro potenciální uživatele autorského díla) a prevenční (vypovídá o existenci autorského práva k určitému dílu a osobě, která je takového práva nositelem).⁴⁴

Zákaz jakékoliv formality podmiňující vznik ochrany autorova díla totiž neznamená, že k úspěšnému vymáhání ochrany není v některých případech zapotřebí určitý formální úkon vykonat. „V praxi může jít např. o registraci díla v rejstříku ochrany vedeném příslušným kolektivním správcem anebo uvedení autora obvyklým způsobem na díle podle § 6 autorského zákona, respektive čl. 5 směrnice o dodržování práv duševního vlastnictví, které má významný důsledek ve zvýhodněné důkazní pozici nositele práv.“⁴⁵

Dalším autorskoprávním principem je princip teritoriality vyjádřený v čl. 5 odst. 1 a 2 Bernské úmluvy. Tato zásada spočívá v tom, že autorskoprávní vztahy, které vzniknou na území určitého státu, se následně zásadně řídí právním řádem právě tohoto státu. Na trvalém bydlišti či sídle účastníků takových vztahů nezáleží.⁴⁶ S touto zásadou také souvisí zásada národního zacházení v cizineckém režimu vyjádřená v čl. 5 odst. 1 Bernské úmluvy, která spočívá v tom, že subjektu autorského práva je v cizině přiznán stejný katalog práv jako

⁴³ USA však k bernské úmluvě přistoupily až v roce 1989.

⁴⁴ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 123. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁴⁵ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 801. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁴⁶ TELEČEK, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 1994. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně, s. 70. ISBN 80-210-0885-7.

občanu tohoto cizího státu. Z čl. 5 odst. 1 až 3 vyplývá také zásada nezávislosti ochrany ve státě ochrany na ochraně ve státě původu.⁴⁷

Důležité je zmínit také princip nepřevoditelnosti autorského majetkového práva vyjádřený v ustanovení § 12 autorského zákona, jenž se projevuje v dispozici s tímto právem. Autor nemůže práva ke svému dílu převést, jako tomu lze např. u práva vlastnického, může pouze jiné osobě udělit oprávnění do těchto práv zasahovat. Příkladem budiž licenční smlouva, kterou se autor může zavázat strpět zásah do autorského práva druhou smluvní stranou, a to konkrétně rozmnožováním jeho autorského díla⁴⁸.⁴⁹

1.3.2 Autorský zákon

Hlavním autorskoprávním předpisem naší vnitrostátní úpravy je zákon č. 121/2000 Sb., Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů, známý rovněž pod zkráceným názvem Autorský zákon. Parlament České republiky jej schválil 7. dubna 2000 a v účinnost vešel 1. prosince téhož roku.⁵⁰

Při přípravě rekonstrukce zákona se konceptuálně vycházelo zejména z evropské úpravy, jež měla za cíl harmonizovat autorské právo na celém kontinentu. Dle Směrnice Evropského parlamentu a Rady o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti lze hlavní zájem evropské harmonizace spatřovat v naplnění čtyř svobod vnitřního

⁴⁷ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 793. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁴⁸ Více v kapitole 1.6.

⁴⁹ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

⁵⁰ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. XXXI. ISBN 978-80-7598-049-6.

trhu⁵¹ (volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu⁵²) a uvést do soulady základní zásady práva, zejména pak v oblastech vlastnictví a duševního vlastnictví, a to včetně jejich vztahu ke svobodě projevu a veřejnému zájmu. Na rozdíl od předchozí monistické koncepce z dob socialismu se tak stala základem pro právní úpravu autorského práva v Evropě rozšířená koncepce dualistická. Je však nutno podotknout, že k zachování určitého stupně doktrinálního vývoje nejde o ryzí dualismus, nýbrž o tzv. quasidualismus⁵³.⁵⁴

Prioritně tedy byla zohledňována úprava evropských směrnic, v nich ale nebyly upraveny zdaleka všechny otázky. Tyto mezery byly při tvorbě autorského zákona vyplňovány podle zpráv, stanovisek a dalších dokumentů Evropské komise, judikatury Soudního dvora Evropské unie, zásadních dokumentů mezinárodního autorského práva jako jsou např. Bernská úmluva či Římská úmluva a podle tradiční české národní úpravy. Další inspirace byl čerpána z národních úprav dalších středoevropských států, zejména pak německé, francouzské a slovinské úpravy.⁵⁵

K dnešnímu dni byl autorský zákon novelizován celkem šestadvacetkrát, přičemž šlo většinou o tzv. transpoziční novely, tedy novely, jimiž byly do autorského zákona transponovány směrnice Evropské unie⁵⁶. Poslední z novel vejde v účinnost 1. ledna 2022.⁵⁷

⁵¹ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. XXXIII. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁵² MULLER, Thomas. Vnitřní trh EU – základní principy. In: *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitri-trh-eu/vnitri-trh-eu---zakladni-principy--3363/>

⁵³ Více v kapitole 1.4.

⁵⁴ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. XXXIII. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁵⁵ tamtéž

⁵⁶ Více v kapitole 1.3.7.

⁵⁷ Zákon č. 121/2000 Sb.: Historie. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121/historie>

Z pohledu zařazení do právního systému se autorský zákon řadí mezi soukromoprávní předpisy a úzce tak souvisí s oblastí občanskoprávních vztahů, které jsou obecně upraveny v zákoně č. 89/2012 Sb., Občanském zákoníku. Tyto dva předpisy jsou navzájem ve speciálním poměru, přičemž autorský zákon působí jako *lex specialis*. Jde tedy o zvláštní předpis, a to znamená, že v rámci aplikace obou zákonů má autorský zákon přednost a občanský zákon se použije pouze v těch případech, které nejsou autorským zákonem upraveny.⁵⁸

Autorský zákon se skládá ze 118 paragrafů členěných do 12 částí. Z hlediska autorskoprávní materie je relevantní zejména část první. Části druhá, pátá, šestá, osmá a desátá vypočítávají změny, které musely přijetím autorského zákona nastat v jiných právních předpisech (např. zákon o oceňování majetku, živnostenský zákon, zákon o provozování rozhlasového a televizního vysílání). Část jedenáctá obsahuje zrušovací ustanovení, kterým byl zrušen zákon č. 35/1965 Sb., o dílech literárních, vědeckých a uměleckých (autorský zákon) a další zákony, které autorský zákon z roku 1965 měnily či doplňovaly. Část dvanáctá obsahuje ustanovení o účinnosti a ostatní části již byly zrušeny.⁵⁹

Část první nese název „Právo autorské a práva s ním související“ a je rozčleněna do sedmi hlav. Samostatní ustanovení § 1, které není podřazeno do žádné hlavy, popisuje předmět úpravy autorského zákona: „Tento zákon zapracovává příslušné předpisy Evropské unie, zároveň navazuje na přímo použitelný předpis Evropské unie a upravuje a) práva autora k jeho autorskému dílu, b) práva související s právem autorským: 1. práva výkonného umělce k jeho uměleckému výkonu, 2. právo výrobce zvukového záznamu k jeho záznamu, 3. právo výrobce zvukově obrazového záznamu k jeho záznamu, 4. právo

⁵⁸ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. Právo pro denní praxi (Computer Press), s. 9. ISBN 80-251-1090-7.

⁵⁹ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

rozhlasového nebo televizního vysílatele k jeho vysílání, 5. právo zveřejnitel k dosud nezveřejněnému dílu, k němuž uplynula doba trvání majetkových práv, 6. právo nakladatele na odměnu, c) právo pořizovatele k jím pořízené databázi, d) ochranu práv podle tohoto zákona, e) kolektivní správu práv autorských a práv souvisejících s právem autorským (dále jen „kolektivní správa“).⁶⁰

První hlava je z celého zákona nejobsáhlejší a věnuje se právu autorskému. V jednotlivých dílech upravuje předmět autorského práva (dílo), otázku autorství, vznik a obsah autorského práva, výjimky a omezení autorského práva, ochranu autorského práva a konečně zvláštní ustanovení o některých dílech. Druhá hlava obsahuje ustanovení o právech souvisejících s právem autorským dle výše zmíněného § 1 b), třetí hlava zvláštní právo pořizovatele databáze, čtvrtá hlava kolektivní správu, pátá hlava souběh ochrany, šestá hlava přestupky a sedmá hlava společná a závěrečná ustanovení.⁶¹

1.3.3 Bernská úmluva o ochraně děl literárních a uměleckých

První mezinárodní smlouva zabývající se autorským právem byla poprvé přijata 9. září 1886 a od té doby byla mnohokrát doplňována a revidována. Pro Českou republiku vešla revidovaná Bernská úmluva v platnost dne 11. dubna 1980 na základě Vyhlášky č. 133/1980 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě.⁶² Všechny státy, jež ratifikovaly Bernskou úmluvu a staly se tak smluvní stranou, společně tvoří Unii pro ochranu práv autorů k jejich literárním a uměleckým dílům. Členy této Unie je k dnešnímu dni 179 států (z celkového počtu 195 států na světě), a to včetně všech zemí Evropské Unie.⁶³

⁶⁰ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

⁶¹ tamtéž

⁶² 133/1980 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl

⁶³ Contracting Parties – Berne Convention. In: *WIPOlex* [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://wipo.legx.wipo.int/en/treaties/ShowResults?search_what=C&treaty_id=15

K dnešnímu dni je Bernská úmluva spravována Světovou organizací duševního vlastnictví (WIPO)⁶⁴ a i přes svůj vysoký věk stále tvoří podstatný pilíř mezinárodního práva autorského. Pozdější autorskoprávní mezinárodní smlouvy Bernskou úmluvu respektují a neodklání se od ní. Některé významné mezinárodní smlouvy, jako třeba WCT⁶⁵ nebo dohoda TRIPS⁶⁶ z ní přímo vycházejí a rozšiřují jí nastavený minimální standard ochrany ve smyslu článku 20 Bernské úmluvy, který říká:⁶⁷ „Vlády států Unie si vyhrazují právo sjednat mezi sebou zvláštní dohody, pokud by takové dohody přiznávaly autorům širší práva, než se jim přiznávají Úmluvou, nebo pokud by obsahovaly jiná ustanovení, která neodporují této úmluvě. Ustanovení dosavadních dohod, která jsou v souladu s těmito podmínkami, zůstávají v platnosti.“⁶⁸

Základním kamenem Bernské úmluvy a zároveň také samotného autorského práva je její čl. 5, v němž jsou vyjádřeny čtyři základní zásady, na nichž je úmluva založena, a to konkrétně zásada neformálnosti práv, zásada teritoriality, zásada národního zacházení v cizineckém režimu a zásada nezávislosti ochrany ve státě ochrany na ochraně ve státě původu⁶⁹. Úmluva dále zakotvuje minimální standard mezinárodněprávní autorskoprávní ochrany a rovněž obsahuje zvláštní ujednání ve prospěch rozvojových zemí – výjimky, které jsou poskytovány všem státům označovaným za rozvojovou zemi dle praxe zavedené Valným shromážděním Spojených národů v případě, že kvůli hospodářské situaci či sociálním nebo kulturním potřebám nejsou schopny ihned

⁶⁴ Více v kapitole 1.3.4.

⁶⁵ Více v kapitole 1.3.5.

⁶⁶ Více v kapitole 1.3.6.

⁶⁷ ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. Právo pro denní praxi (Computer Press), s. 792. ISBN 80-251-1090-7.

⁶⁸ 133/1980 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl

⁶⁹ Více v kapitole 1.3.1.

zajistit ochranu všech práv dle úmluvy. Řada norem Bernské úmluvy jsou tzv. self-executing, tedy schopné bezprostřední aplikace.⁷⁰

Součástí dokumentu jako součást minimálního standardu ochrany je také široký katalog majetkových práv, který zahrnuje právo na překlad, právo na zpracování a úpravy díla, právo provozovat a provádět na veřejnosti dílo dramatické, hudebně dramatické, hudební nebo literární, právo přenášet veřejnosti provozování a provedení těchto děl, právo vysílat, právo rozmnožovat dílo nebo právo užít dílo jako základ pro filmové dílo. Případů výjimek z minimálního standardu ochrany najdeme v Bernské úmluvě pouze několik, konkrétně pro právo na rozmnožování v určitých zvláštních případech, citaci, právo přetisku, zpravodajskou licenci a efemérní záznamy pro potřeby vysílání. Kromě citace, z jejíhož ustanovení lze dovodit obligatornost, jsou všechny výjimky fakultativního charakteru a finální úprava je ponechána na zákonodárství jednotlivých států.⁷¹

1.3.4 Úmluva o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO)

Tato mezinárodní smlouva, jak už sám její název napovídá, dala vzniknout asi nejvýznamnější mezinárodní organizaci zabývající se duševním vlastnictvím, a to Světové organizaci duševního vlastnictví, v anglickém jazyce pak World Intellectual Property Organization (zkráceně WIPO). Úmluva byla podepsána dne 4. července 1967 ve švédském Stockholmu, součástí českého

⁷⁰ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 793. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁷¹ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 793, 794. ISBN 978-80-7598-049-6.

právního řádu se pak stala vyhláškou č. 69/1975 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví.⁷²

WIPO spadá pod Organizaci spojených národů jako její specializovaná agentura. Hlavní misí organizace je celosvětová podpora ochrany práv duševního vlastnictví skrze vzájemnou spolupráci mezi členskými státy, ale také mezi ostatními mezinárodními organizacemi.⁷³ V čele stojí generální ředitel Daren Tang, singapurský právník, jenž se ujal mandátu 1. října 2020.⁷⁴ Organizace sídlí ve švýcarské Ženevě.

V preambuli dokumentu je autory řečeno, že hlavní smysl zřízení této organizace spatřují v podněcování tvůrčí činnosti podporou ochrany duševního vlastnictví na celém světě. Konkrétní cíl Organizace je vyjádřen v článku 3 Úmluvy – v prvním bodě podporovat ochranu duševního vlastnictví v celém světě spoluprací mezi státy v účelné součinnosti s ostatními mezinárodními organizacemi, v druhém bodě pak zajistit správní spolupráci mezi dvěma uniemi, které vznikly v rámci participace států na Bernské úmluvě na ochranu literárních a uměleckých děl a Pařížské úmluvě na ochranu průmyslového vlastnictví.⁷⁵

Tyto cíle realizuje WIPO činnostmi vyjmenovanými v článku 4 Úmluvy prostřednictvím svých orgánů, a to např.: podporuje přijetí opatření určených ke zdokonalení ochrany duševního vlastnictví v celém světě a k harmonizaci národních zákonodárství v této oblasti; zajišťuje správní služby pro Pařížskou

⁷² 69/1975 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví

⁷³ Světová organizace duševního vlastnictví. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/svetovy_obchod/svetova_organizace_dusevniho_vlastnictvi/index.html

⁷⁴ Director General Daren Tang. In: *WIPO* [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.wipo.int/about-wipo/en/dg_tang/

⁷⁵ 69/1975 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví

unii, zvláštní unie zřízené ve spojitosti s touto Unií a pro Bernskou unii; podněcuje uzavírání mezinárodních závazků směřujících k podpoře ochrany duševního vlastnictví; nabízí svou spolupráci státům požadujícím právně technickou pomoc v oblasti duševního vlastnictví; shromažďuje a rozšiřuje informace o ochraně duševního vlastnictví, provádí a podporuje studie v této oblasti a uveřejňuje jejich výsledky.⁷⁶

1.3.5 WCT

Jednou z nejdůležitějších mezinárodních smluv, která vznikla z iniciativy organizace WIPO, je Smlouva o právu autorském, v angličtině WIPO Copyright Treaty (zkratka WCT). Smlouva byla přijata členy WIPO 20. prosince 1996 v Ženevě a v platnost vstoupila 6. března 2002. Česká republika Smlouvu ratifikovala 18. září 2001 a v právním řádu je zanesena pod č. 33/2002 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí.⁷⁷

Smysl smlouvy je dle preambule přizpůsobit ochranu autorského práva a některých práv souvisejících světu, ve kterém hraje čím dál tím důležitější roli digitální prostředí. V době přijetí WCT sílila potřeba zavést nová mezinárodní pravidla a ujasnit výklad některých pravidel již existujících, a to právě z důvodu překotného hospodářského, sociálního, kulturního a technického vývoje a jeho vlivu na tvorbu a užívání literárních a uměleckých děl.⁷⁸

WCT svou úrovní ochrany překonává všechny dříve přijaté mezinárodní autorskoprávní smlouvy, i v současnosti stále představuje nejvyšší mezinárodněprávní standard v dané oblasti s výjimkou problematiky vynucování

⁷⁶ 69/1975 Sb., Vyhláška ministra zahraničních věcí Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví

⁷⁷ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 892. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁷⁸ 33/2002 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

práv, kde nejkompexnější řešení nabízí dohoda TRIPS⁷⁹. Dle čl. 1 WCT smlouva inkorporuje Bernskou úmluvu a je postavena na stejných zásadách. Stěžejní částí smlouvy WCT je úprava práva na užití díla v digitálním prostředí, zejména v síti internet v rámci práva na sdělování díla veřejnosti v čl. 8.⁸⁰ Toto ustanovení říká, že „autoři literárních a uměleckých děl mají výlučné právo udílet svolení k jakémukoliv sdělování svých děl veřejnosti po drátě nebo bezdrátovými prostředky, včetně zpřístupňování svých děl veřejnosti takovým způsobem, že každý může mít přístup k těmto dílům na místě a v čase podle své individuální volby.“⁸¹

1.3.6 Dohoda o obchodních aspektech práv k duševnímu vlastnictví (TRIPS)

Tato dohoda je součástí smluvního systému Světové obchodní organizace (WTO – World Trade Organization). Byla přijata jako příloha 1C Dohody o zřízení Světové obchodní organizace 15. dubna 1994 v marockém městě Marrákeš. Do českého právního systému byla dohoda TRIPS začleněna Sdělením ministra zahraničních věcí č. 191/1995 Sb.⁸²

Cílem dohody TRIPS je zejména omezení narušení a překážek mezinárodního obchodu, zajištění účinné a přiměřené ochrany práv duševního vlastnictví a zajištění toho, aby se sama dohoda nestala bariérou pro obchodování s nehmotnými statky.⁸³ Článek 7 dohody s názvem „Cíle“ dále říká, že „Ochrana

⁷⁹ Více v kapitole 1.3.6.

⁸⁰ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 892-895. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁸¹ 33/2002 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském

⁸² 191/1995 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)

⁸³ Dohoda o právech duševního vlastnictví souvisejících s obchodem TRIPS. In: *Business In* [online]. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/dohoda-o-pravech-dusevniho-vlastnictvi/>

a dodržování práv k duševnímu vlastnictví by měly přispět k podpoře technických inovací a k převodu a rozšiřování technologie, ke vzájemným výhodám výrobců a uživatelů technických znalostí způsobem, přispívajícím k sociálnímu a ekonomickému blahobytu a k rovnováze práv a povinností.“⁸⁴

Tři hlavní oblasti, kterým se dohoda TRIPS věnuje, jsou minimální standardy ochrany poskytované každým zúčastněným státem (přičemž všechny hlavní prvky ochrany jako předmět ochrany, přípustné výjimky z uvedených práv nebo minimální doba trvání ochrany jsou dohodou přesně definovány), vynucování práv duševního vlastnictví a řešení sporů. Dohoda by se dala shrnout do čtyř širokých otázek, na něž se snaží poskytnout odpovědi: „Jak by měly být uplatňovány základní principy obchodního systému a další mezinárodní dohody o duševním vlastnictví? Jak poskytnout adekvátní ochranu práv duševního vlastnictví? Jak by měly země přiměřeně vynucovat tato práva na svém území? A jak řešit spory o duševním vlastnictví mezi členy WTO?“⁸⁵

TRIPS oproti ostatním mezinárodním smlouvám zabývajícím se právy duševního vlastnictví vyniká svou komplexností, kdy vedle autorských práv upravuje také všechny ostatní práva související s duševním vlastnictvím. Jako doposud jediná mezinárodní smlouva obsahuje také podrobné závazky ohledně vynucování práv duševního vlastnictví. V autorskoprávní oblasti TRIPS inkorporuje Bernskou úmluvu, jejíž závazky musí být dodržovány s výjimkou čl. 6 bis Bernské úmluvy zabývajícím se osobnostními právy. Nad rámec Bernské úmluvy pak TRIPS doplňuje např. absolutní ochranu počítačových programů

⁸⁴ 191/1995 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)

⁸⁵ Dohoda o právech duševního vlastnictví souvisejících s obchodem TRIPS. In: *Business In* [online]. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/dohoda-o-pravech-dusevniho-vlastnictvi/>

a databází za podmínky jejich původnosti nebo právo autorů na komerční pronájem počítačových programů a kinematografických děl.⁸⁶

Stěžejní částí dohody TRIPS je také systém umožňující vymáhání jejich ustanovení, v angličtině nazývaný jako „Dispute Settlement Body“, v češtině pak jako „ujednání o řešení sporů“. Systém je založen na dvouinstančním arbitrážním řízení s klíčovou rolí panelu odborníků a umožňuje vynucení závazků členských států vyplývajících z dohody TRIPS s případným uložením odvetných obchodních opatření. Tato rozhodovací činnost orgánů WTO navíc představuje jedinečný zdroj mezinárodněprávní judikatury.⁸⁷

1.3.7 Předpisy EU

Evropská unie vnímá autorská práva jako zásadní právní odvětví pro fungování a růst ekonomiky. Proto je na ně nahlíženo jako na součást volného pohybu zboží a služeb. Již 30 let se EU pokouší nastolit ideální podmínky pro nakládání s autorskými právy, ani přes dlouhodobou snahu však nelze označovat autorská práva v rámci právních řádů jednotlivých členských států EU za plně harmonizovaná. Hlavní překážkou je Bernskou úmluvou zajištěný princip teritoriality, jehož odstranění by obnášelo rozsáhlé změny na poli mezinárodních smluv. I tak však k postupné harmonizaci autorského práva dochází, a to především prostřednictvím nařízení, směrnic a judikatury SDEU.⁸⁸

Primární prameny EU se povětšinou autorskému právu explicitně nevěnují, lze v nich však vyzorovat určité zásady, které jsou platné i pro toto

⁸⁶ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 388. ISBN 978-80-7502-386-5.

⁸⁷ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 390. ISBN 978-80-7502-386-5.

⁸⁸ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání.* Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 394. ISBN 978-80-7502-386-5.

odvětví. Důležitý bod Smlouvy o založení Evropského společenství z roku 1957 představuje vytvoření společného evropského trhu založeného na svobodném pohybu osob, zboží, služeb a kapitálu. Čl. 30 Smlouvy o založení ES vypočítává výjimky z obecného zákazu cel a množstevních omezení dovozu a vývozu zboží mezi členskými státy, přičemž formulace jedné z výjimek zní „z důvodu ochrany průmyslového a obchodního vlastnictví“. Pod tento pojem lze podřadit i autorská práva, což potvrdil také SDEU ve svém rozhodnutí ve věci Coditel I. Z roku 1983.⁸⁹ Listina základních práv a svobod EU výslovný odkaz na autorská práva obsahuje – čl. 17 věnující se právu na vlastnictví ve svém stručném druhém odstavci říká: „Duševní vlastnictví je chráněno.“⁹⁰

Více autorskoprávní materie se nachází v sekundárním právu. Autorských práv se alespoň částečně týkají celkem čtyři nařízení, z nichž je vhodné zmínit alespoň nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/1128 ze dne 14. července 2017 o přeshraniční přenositelnosti on-line služeb poskytujících obsah v rámci vnitřního trhu v Evropské unii. Hlavním účelem nařízení bylo to, aby uživatel, který využívá určitou on-line službu např. k poslouchání hudby, mohl využívat službu v místě svého bydliště a na území všech ostatních členských států stejným způsobem a za stejných podmínek.⁹¹

Od roku 1991, kdy EU začala s harmonizací autorského práva, bylo navíc na poli tohoto právního odvětví přijato celkem 13 směrnic. Z hlediska tématu této diplomové práce se nabízí zmínit směrnici Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, která měla za cíl

⁸⁹ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 997. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁹⁰ Listina základních práv Evropské unie (2012): 2012/C 326/02, Úřední věstník Evropské unie, 26. října 2012, C 326/391-407.

⁹¹ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 399, 408. ISBN 978-80-7502-386-5.

upravit tehdejší úpravu právní ochrany autorských práv tak, aby odpovídala novým potřebám vznikajícím díky masovému rozšiřování internetu. Za zmínku stojí také dvojice směrnic přijatých v roce 2006 – směrnice o právu na pronájem a půjčování a o některých právech v oblasti duševního vlastnictví souvisejících s autorským právem, jejímž cílem bylo posílit návratnost investic do tvorby i výroby autorských děl, a směrnice o době ochrany autorského práva a určitých práv s ním souvisejících, která prodloužila minimální dobu trvání majetkových práv.⁹²

Nejvýznamnější autorskoprávní směrnicí z poslední doby je směrnice Směrnice Evropského Parlamentu a Rady 2019/790 o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu, která se primárně věnuje digitálním užíváním děl. V této oblasti dochází v současnosti k pnutí mezi nositeli autorských práv a poskytovateli služeb informační společnosti, protože zisk, který užívání děl generuje, často nepřipadne nositelům práv, ale právě poskytovatelům nejrůznějších online platforem. Směrnice proto mimo jiné stanovuje, že poskytovatelé služeb pro sdílení obsahu online musí ke sdílení určitých děl získat souhlas příslušných nositelů práv. Dalšími tématy, která směrnice upravuje, jsou povinnost transparentnosti nositelů práv spočívající v každoročním informování autorů o stavu využívání jejich děl a možnosti žádat z využívání děl dodatečnou odměnu či zrušit výhradní licence pro nečinnost (dvě posledně jmenované možnosti jsou již v českém právním řádu upraveny).⁹³

⁹² SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 399-404. ISBN 978-80-7502-386-5.

⁹³ KORBEL, František a Roman DUBEŇ. Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu. Epravo.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/smernice-o-autorskem-pravu-na-jednotnem-digitalnim-trhu-109023.html>

1.4 Právní dualismus autorského práva

Jak již bylo řečeno v předešlých kapitolách, autorské právo v České republice je od kodifikace z roku 2000 založeno na dualistickém (respektive na quasidualistickém) pojetí. Základem tohoto konceptu je rozdělení autorských práv do dvou skupin – práv osobnostních a práv majetkových.⁹⁴ V autorském zákoně najdeme toto rozdělení na v § 10, který říká: „Právo autorské zahrnuje výlučná práva osobnostní (§ 11) a výlučná práva majetková (§ 12 a násl.).“⁹⁵

Hlavní atributy osobnostních práv jsou popsány ve čtvrtém odstavci § 11 autorského zákona. Osobnostní práva jsou dle tohoto ustanovení bytostně spojena s osobou autora, nelze se jich vzdát, nelze je převést na jinou osobu a po smrti autora bez dalšího zanikají. Ostatní odstavce ustanovení pak přibližují, co je obsahem těchto práv – jedině autor rozhoduje o zveřejnění svého díla, může si osobovat autorství a má právo na nedotknutelnost svého díla, zejména právo udělit svolení k jakékoliv změně nebo jinému zásahu do díla. Pokud předmětné dílo užívá jiná osoba, nesmí tak činit způsobem, který by snižoval jeho hodnotu. Po smrti autora si nikdo nesmí osobovat autorství, nicméně osoby autorovi blízké, právnické osoby sdružující autory nebo příslušní kolektivní správci se mohou domáhat ochrany osobnostních práv.⁹⁶

Majetková autorská práva jsou základní absolutní práva autora a autorský zákon je demonstrativně vypočítává jako právo na užití díla, právo při opětovném prodeji originálu uměleckého díla, právo na tzv. náhradní odměny a právo na odměnu při pronájmu díla. Dle § 12 odst. 4 se právem dílo užít rozumí zejména právo na rozmnožování díla, rozšiřování, pronájem, půjčování a vystavování

⁹⁴ MATĚJČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

⁹⁵ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

⁹⁶ tamtéž

originálu nebo rozmnoženiny díla a sdělování díla veřejnosti zpřístupňováním díla v nehmotné podobě, a to živě nebo ze záznamu, po drátě nebo bezdrátově.⁹⁷

Od absolutních majetkových práv nutno odlišit práva relativní, která vznikají ve vztahu ke konkrétním osobám na základě licenčních smluv a jiných oprávnění k užití autorského díla nebo z porušení autorského práva. Hlavním rozdílem oproti právům osobnostním je to, že majetková práva mají ekonomický a hospodářský význam. Na rozdíl od osobnostních také nezanikají smrtí autora, ale stávají se předmětem dědictví.⁹⁸

Dalším podstatným rozdílem mezi oběma skupinami je nepřevoditelnost osobnostních práv upravená kogentním ustanovením § 11 odst. 4. Autor se jich nemůže vzdát ani je převést, jakýkoliv takový jednostranný či smluvní pokus by byl absolutně neplatným právním jednáním stiženým sankcí nicotnosti ve smyslu neexistence takového jednání. Takto nakládat nelze ani s právy k výkonu osobnostních práv.⁹⁹

1.5 Vznik a trvání autorských práv

Vznik autorských práv upravuje autorský zákon v § 9. V prvním odstavci ustanovení zákonodárce stanovil, kdy autorovi coby originárnímu subjektu vzniká subjektivní autorské právo k dílu včetně autorskoprávní ochrany: „Právo autorské k dílu vzniká okamžikem, kdy je dílo vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě.“ Zákon pojem „objektivně vnímatelná podoba“ širěji

⁹⁷ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

⁹⁸ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 139-140. ISBN 978-80-7598-049-6.

⁹⁹ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 133. ISBN 978-80-7598-049-6.

nevymezuje, dle komentáře však lze vyvodit, že k vzniku díla stačí pouhá způsobilost objektivní vnímatelnosti. Podmínkou tedy není, aby osoby dílo fakticky vnímaly či ho měly přímo k dispozici. Když si tedy hudební skladatel píseň zaznamená do diktafonu či partitury a založí do šuplíku nebo své dílo zazpívá doma své rodině, subjektivní autorské právo vzniká. Pokud však dílo pouze zní ve skladatelově mysli a žádným vnímatelným způsobem ji neopustí, žádná práva ani z nich vyplývající ochrana nevznikají.¹⁰⁰

Ve druhém odstavci zákonodárce vyjadřuje nezávislost autorského či vlastnického práva na hmotném substrátu: „Zničením věci, jejímž prostřednictvím je dílo vyjádřeno, nezaniká právo autorské k dílu.“ Jinými slovy se dá říct, že autorské dílo má povahu nehmotného statku a od hmotného statku, na němž je vyjádřeno, je odlišný a nezávislý. V dispozitivním třetím odstavci se dále rozvíjí vztah mezi vlastnickým právem a oprávněním dílo užit. Tato jednotlivá práva spolu nesouvisí (nestanoví-li zákon nebo ujednání stran něco jiného) a nabytím jednoho není žádným způsobem ovlivněno druhé. Když si tedy hudební fanoušek koupí v obchodě CD svého oblíbeného umělce, není zároveň oprávněn dílo užívat ve smyslu autorského zákona (rozmnožovat či zapůjčit). Čtvrtý odstavec stanovuje, že vlastník či subjekt jiného věcného práva k hmotnému substrátu, na němž je vyjádřeno dílo, není povinen takovou věc udržovat a chránit před zničením.¹⁰¹

Trvání osobnostních práv je, jak již bylo zmíněno v kapitole 1.4, svázáno s životem autora a po jeho smrti zanikají. Smrt autora však dle ustanovení § 11 odst. 5 autorského zákona zároveň zakládá tzv. postmortální ochranu, jíž se může

¹⁰⁰ HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 121-122. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹⁰¹ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

domáhat osoba autorovi blízká¹⁰², právnická osoba sdružující autory či příslušný kolektivní správce. Dle tohoto ustanovení si po smrti autora nikdo nesmí osobovat jeho autorství, autorské dílo smí být užito jen způsobem nesnižujícím jeho hodnotu a je-li to obvyklé a nejde-li o dílo anonymní, musí být autor při jeho užití vždy uveden.¹⁰³

Majetková práva oproti tomu trvají i po autorově smrti. Ustanovení § 27 autorského zákona, které transponuje unijní směrnici o době ochrany, ve svém prvním odstavci říká, že majetková práva trvají, pokud není stanoveno jinak, po dobu autorova života a 70 let po jeho smrti. Dle odst. 8 stejného ustanovení se tato doba počítá vždy „od prvního dne roku následujícího po roce, v němž došlo k události rozhodné pro její počítání.“¹⁰⁴ Trvání majetkových práv u písní se autor věnuje v kapitole 2.1.

1.6 Zákonná a jiná omezení výkonu autorských práv

Ačkoliv je autorské právo označováno jako absolutní a výchozím bodem právní úpravy je požívání právní ochrany proti všem právním subjektům, existují z tohoto pravidla určité výjimky. Tyto výjimky lze rozdělit do dvou skupin, a to na smluvní licence upravené v občanském zákoníku a zákonné výjimky upravené ve čtvrté části autorského zákona.¹⁰⁵

¹⁰² Dle § 22 občanského zákoníku se jedná o příbuzné v řadě přímé, sourozence, manžela nebo partnera podle jiného zákona upravujícího registrované partnerství i jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném, pokud by újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá důvodně pocítovala jako újmu vlastní. Má se za to, že osobami blízkými jsou i osoby sešvagrené nebo osoby, které spolu trvale žijí.

¹⁰³ 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹⁰⁴ tamtéž

¹⁰⁵ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 125. ISBN 978-80-7502-386-5.

V mantinelech práva soukromého může autor či jiná oprávněná osoba nakládat s majetkovými právy ke svému dílu tak, jak se mu zlíbí, a to výhradně prostřednictvím nástroje, jenž je označován jako licence. Ta je upravena ve čtvrté části – relativní majetková práva, druhé hlavě – závazky z právních jednání, druhém díle – přenechání věci k užití jinému občanského zákoníku. Licenční smlouva je zákonem definována jako „smlouva, kterou poskytuje poskytovatel nabyvateli oprávnění k výkonu práva duševního vlastnictví (licenci) v ujednaném omezeném nebo neomezeném rozsahu a nabyvatel se zavazuje, není-li ujednáno jinak, poskytnout poskytovateli odměnu.“¹⁰⁶

Následující ustanovení stanovují, že autor může poskytnout výhradní nebo nevýhradní licenci, přičemž v případě výhradní licence po dobu jejího trvání není autor oprávněn poskytnout licenci k témuž dílu jakékoliv jiné osobě. V takovém případě není k výkonu licencovaných práv oprávněn ani sám autor. Poskytovatel je dále povinen poskytnout nabyvateli bez zbytečného odkladu po uzavření licenční smlouvy veškeré podklady a informace potřebné k výkonu licence. Je-li licenční smlouva uzavřena na dobu neurčitou, nabývá výpověď účinnosti uplynutím jednoho roku od konce kalendářního měsíce, v němž výpověď došla druhé straně.¹⁰⁷

Občanský zákoník obsahuje také speciální úpravu pro předměty chráněné autorským zákonem. Nabyvatel je oprávněn autorské dílo užít v původní nebo zpracované či jinak pozměněné podobě a není-li ujednáno jinak, je povinen takovou licenci využít. Zákon dále nabyvatele licence omezuje v možnostech označení autora, které může upravit či jinak změnit pouze bylo-li tak výslovně ujednáno. Samotné dílo nebo jeho název pak může být upraveno či jinak měněno pouze v případě, že se jedná o takovou úpravu nebo jinou změnu, u níž lze spravedlivě očekávat, že by k ní autor vzhledem k okolnostem užití svolil.

¹⁰⁶ Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník

¹⁰⁷ tamtéž

Licence může být také omezena na jednotlivé způsoby užití díla¹⁰⁸, které mohou být dále omezeny rozsahem, zejména co do množství, místa nebo času.

Speciální úprava dále upravuje zvláštní možnosti autora odstoupit od smlouvy. První případ nastává ve chvíli, kdy nabyvatel nevyužívá výhradní licenci vůbec nebo využívá-li ji nedostatečně a jsou-li tím značně nepříznivě dotčeny oprávněné zájmy autora. Druhý případ upravuje situaci, kdy dosud nezveřejněné dílo již neodpovídá autorovu přesvědčení. V takovém případě je však autor povinen nahradit nabyvateli škodu, která mu odstoupením vznikla.¹⁰⁹

Zatímco v případě licenční smlouvy závisí přenechání autorských práv jinému subjektu pouze na vůli autora, zákonná omezení musí strpět vždy. Tyto výjimky však lze uplatnit pouze při splnění tzv. tříkrokového testu upraveném v ustanovení § 29 autorského zákona – užití musí naplňovat znaky jednoho ze zákonem předpokládaných případů, nesmí být v rozporu s běžným způsobem užití a nesmí jím být nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora.¹¹⁰

Ustanovení § 30 autorského zákona definuje tzv. volné užití, tedy takové případy užití díla, které nejsou považovány za užití dle autorského zákona. Jedná se především o užití pro osobní potřebu fyzických osob, které nesledují dosažení hospodářského či obchodního prospěchu, nebo zhotovení záznamu, rozmnoženiny či napodobeniny díla rovněž pro osobní potřeby. Další zákonná omezení autorského práva jsou označována jako tzv. zákonné licence. Autorský zákon upravuje např. citační licenci, úřední a zpravodajskou licenci, užití díla v rámci občanských či náboženských obřadů, licenci pro karikaturu a parodii nebo licenci pro osoby se zdravotním postižením.¹¹¹

¹⁰⁸ Více v kapitole 1.4

¹⁰⁹ Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník

¹¹⁰ KOPECKÁ, Michaela. Nová zákonná licence pro užití autorských děl. In: Epravo.cz [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-zakonna-licence-pro-uziti-autorskych-del-105909.html>

¹¹¹ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

2. Píseň jako dílo

Autorské dílo je v souladu s Bernskou úmluvou definováno autorským zákonem v ustanovení § 2 (1) jako „dílo literární a jiné dílo umělecké a dílo vědecké, které je jedinečným výsledkem tvůrčí činnosti autora a je vyjádřeno v jakékoli objektivně vnímatelné podobě včetně podoby elektronické, trvale nebo dočasně, bez ohledu na jeho rozsah, účel nebo význam“. Podstatnou náležitostí toho, aby dílo bylo chráněno autorským zákonem, je zejména jakékoliv vyjádření navenek autora jakožto fyzické osoby. Dílo nemusí být dokončené, právní ochrana se vztahuje i na rozdělané dílo či jeho části v jakékoliv fázi vývoje. Za dílo se pak dle odst. 6 ustanovení nepovažuje zejména námět díla sám o sobě či pouhá navenek nevyjádřená myšlenka, tedy např. melodie, která zní autorovi v hlavě, ale dosud ji žádným způsobem nezaznamenal.¹¹²

2.1 Píseň: díla spojená

V demonstrativním výčtu příkladů děl je v druhé větě § 2 (1) mimo jiné uvedeno dílo slovesné vyjádřené řečí nebo písmem a dílo hudební. Píseň je doktrinálně vnímána jako spojená díla – kombinace díla textového a díla hudebního. Toto rozdělení tradičně využívá např. Ochranný svaz autorský, tuzemský kolektivní správce majetkových autorských práv k dílům hudebním, a to s textem či bez textu¹¹³. Ottův slovník naučný pak píseň definuje jako propojení lyrické básně s hudbou, přičemž mluvené slovo nahrazuje slovo zpívané, a to takovým způsobem, že hudební prvky rytmu a tónů, které lze nalézt

¹¹² Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹¹³ O nás. In: OSA.cz [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>

v řeči, přecházejí v melodii.¹¹⁴ V komentáři k autorskému zákonu se lze dočíst, že hudební díla „mohou být spojena s textem, jako tomu bývá u písní.“¹¹⁵

Dílo slovesné dle komentáře k autorskému zákonu zahrnuje taková díla, jejichž výrazovými prostředky jsou výhradně slova. Slova sama o sobě však ještě ochranu autorských práv nezakládají, teprve jejich výběr a tvorba různých kombinací umožňují autorovi vyjádřit se originálním způsobem tak, aby vzniklo jedinečné, a tedy ochrany hodné dílo. Hudební dílo pak představuje vyjádření výrazovými prostředky hudby, tedy tvůrčím spojením a posloupností tónů. Základními stavebními kameny hudebního díla jsou pak jeho melodie, harmonie a rytmus.¹¹⁶

Autorský zákon dále zmiňuje píseň v ustanovení § 27 odst. 6, které se týká trvání majetkových práv. Stanovuje, že v případě hudebních děl s textem, byla-li obě díla vytvořena pro účely užití ve spojení, končí trvání majetkových práv 70 let po smrti autora textu či autora hudebního díla, přičemž lhůta započne po smrti toho z autorů, který zemře později. Užitím ve spojení se rozumí takové případy, kdy hudební dílo a text vzniká na základě dohody, v praxi uzavřené především ústní formou. V takovém případě tak nejde o spoluautorství jednoho díla, ale o více děl vzniklých pro užití ve spojení. Výše zmíněné ustanovení se tedy nebude vztahovat např. na zhudebněnou báseň, kdy obě díla vznikla nezávisle na sobě.¹¹⁷ Nabízí se ještě dodat, že v případě, kdy bylo jedno ze

¹¹⁴ Ottův slovník naučný. Devatenáctý díl. [online]. OTTO, Jan. Praha, 1902 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z:

<https://archive.org/details/ottvslovnknauni37ottogoog/page/n834/mode/1up?view=theater>

¹¹⁵ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 65. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹¹⁶ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 64-65. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹¹⁷ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 278. ISBN 978-80-7598-049-6.

spojených děl vytvořeno jako dílo spoluautorů a autoři druhého ze spojených děl jsou již po smrti, počátek doby trvání majetkových práv dle ustanovení § 27 odst. 2 ve spojení s § 27 odst. 6 autorského zákona započne smrtí spoluautora, který ostatní přežil.¹¹⁸

2.2 Jedinečnost písňe

Důležitým obecným atributem díla je jeho jedinečnost. Evropské právní předpisy tuto vlastnost neupravují, jeho úprava je tedy dána do kompetence jednotlivých vnitrostátních zákonodárců. V českém právním prostředí převažuje doktrinální koncepce absolutní individuality, která spočívá v naprosté novosti a dosavadním nevyřčení myšlenky díla. Nutno podotknout, že tuzemské soudy tento koncept svou rozhodovací praxí oslabují, a to za účelem posilování dosahu autorskoprávní ochrany. Definice jedinečnosti vykryštovala také z rozhodovací praxe Soudního dvora Evropské unie¹¹⁹, který za dílo považuje duševní výtvar odražené autorovu osobnost. K takovému odrazu zpravidla dochází, když autor při tvorbě vyjadřuje své tvůrčí schopnosti prostřednictvím rozhodnutí učiněných na základě své tvůrčí svobody.¹²⁰ Jedinečnost díla odpovídá i pojmu neopakovatelnosti díla. V soudobém doktrinálním pojetí díla jako předmětu práva autorského tedy nejde o individualitu díla stoprocentní, ale jen o jedinečnost, která se absolutní jedinečnosti blíží.¹²¹

U děl, jakými jsou např. báseň, obraz či fotografie, si lze jedinečnost představit poměrně snadno. S jedinečností písni to ale je trochu složitější – stačí

¹¹⁸ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹¹⁹ C-145/10 Painer, C-393/09 BSA-SSO, C-604/10 Football Dataco...

¹²⁰ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 56-59. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹²¹ JANÁK, Jiří, Ilona KINDLOVÁ a Nikola HORKÁ. Je sportovní výkon (utkáni) autorským dílem? In: Epravo.cz [online]. [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-sportovni-vykon-utkani-autorskym-dilem-95156.html>

si uvědomit, že na hudební stupnici existuje pouhopouhých sedm tónů a pět půltónů, a představa vytvoření originální melodie, která ještě nikdy nebyla objektivně vyjádřena, se začne zdát jako nereálná. Malý exkurs do této problematiky poskytuje rozsudek 34C 86/2006 – 102 ze dne 25. listopadu 2008. V něm se soudní znalec vyjadřuje k podobnosti dvou písní a mimo jiné tvrdí, že existuje obecný rezervoár hudebních nápadů, který má zdroj v lidové hudbě a který je hojně využíván zejména autory populární hudby. Konstatoval také, že v současné době lze jen těžko vytvořit nové originální dílo a že jednoduché kompozice, které v současnosti v rámci populární hudby převažují, nelze považovat za autorství.¹²²

Dle autora diplomové práce i současného právního diskurzu však píseň autorským dílem bezesporu je. Spojení díla slovesného a hudebního přináší možnosti nespočetných kombinací a vzniku stále nových jedinečných písní. Pokud se kritická optika zaměří pouze na hudební dílo, nastává kvůli výše zmíněnému omezenému počtu tónů trochu složitější situace. V budoucnu bude bezesporu docházet k mnoha situacím, kdy se bude nová píseň v lecčems podobat nějakému staršímu kusu, jichž existuje nepřehledné množství. V takových případech pak bude záležet na rozhodování soudu a práci soudních znalců, jak o konkrétních případech rozhodnou, ale také na samotných autorech, zda nechají svým kolegům volnost nebo se budou prát o původnost svého díla za každou cenu.

¹²² Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. listopadu 2008, sp. zn. 34C 86/2006 - 102

3. Autor písně

Pojem „autor“ je velice stručně upraven v ustanovení § 5 odst. 1 autorského zákona jako „fyzická osoba, která dílo vytvořila“. Tím je vyjádřen tzv. autorský princip, podle něž pouze ta osoba, která dílo vytvořila, může být originárním subjektem autorských práv. K vytvoření autorského díla je pak pouze zapotřebí oplývat právní osobností, protože u samotné tvorby se nejedná o právní jednání, nýbrž o faktickou činnost. Autorem díla se tedy může stát i jakákoliv nesvéprávná fyzická osoba, která svou tvůrčí činností naplnila atributy autorského díla dle ustanovení § 2 (1) autorského zákona.¹²³

Píseň ze své podstaty díla spojeného ze dvou děl bude mít vždy minimálně dva autory¹²⁴, a to konkrétně autora textu a autora hudby. V praxi je samozřejmě často možné se setkat se situací, kdy je jediná fyzická osoba autorem textu i hudby zároveň. To však nic nemění na tom, že taková osoba vytvořila dvě díla určená pro užívání ve spojení a je tedy autorem dvou děl.

3.1 Negativní vymezení pojmu „autor“

Logickým výkladem ustanovení lze dále dovodit, že autorem se nemůže stát právnická osoba, zvíře ani umělá inteligence. Tento závěr před nedávnem potvrdil také americký federální soud v San Franciscu, který se zabýval velmi zajímavým případem. V roce 2011 jistá samice opice zcizila fotografovi Davidu Slaterovi jeho fotoaparát a vyfotila s jeho pomocí „selfie“¹²⁵. Slater tuto fotografii zveřejnil a ta se okamžitě stala celosvětovým virálním hitem. Popularita fotografie s sebou však také přinesla otázku, komu k tomuto dílu

¹²³ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 108. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹²⁴ Více v kapitole 3.2

¹²⁵ Autoportrét zhotovený fotoaparátem.

náleží autorská práva. Slater tvrdil, že autorská práva náležejí jemu, protože fotoaparát na opici „nastražil“ a zároveň na přístroji nastavil veškeré technické parametry, díky kterým fotografie mohla vzniknout. Oproti tomu PETA, nezisková organizace bojující za práva zvířat, tvrdila, že práva by měla náležet opici, protože právě ona zmáčkla spoušť. Soud však potvrdil dosavadní globální vnímání autorství a rozhodl, že práva k takto vzniklé fotografii nenáleží nikomu.¹²⁶

Jistý trend v oblasti tvorby písni už nějakou dobu představuje využívání umělé inteligence. Např. David Bowie v 90. letech pomohl vyvinout aplikaci s názvem Verbasizer, která generovala neotřelá slovní spojení a pomáhala tak při tvorbě písňových textů¹²⁷. Google zase před nedávnem spustil webovou aplikaci s možností vytvořit si vlastní píseň ve stylu Johanna Sebastiana Bacha, a to díky umělé inteligenci pracující na základě široké databáze skladatelových kusech¹²⁸. Zatímco v těchto případech lze autorství určit snadno¹²⁹, technologický pokrok nezastavuje a míra samostatnosti algoritmů využívaných umělými inteligencemi je stále větší. Bude velmi zajímavé sledovat, zda pokrok v oblasti umělé inteligence vyvine dostatečný tlak na mezinárodní organizace i zákonodárce na národní úrovni a bude tak překonána současná úprava vyžadující pro vznik autorského práva přítomnost lidského prvku.

¹²⁶ GUADAMUZ, Andres. Can the monkey selfie case teach us anything about copyright law? WIPO Magazine [online]. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2018/01/article_0007.html

¹²⁷ DEAHL, Dani. HOW AI-GENERATED MUSIC IS CHANGING THE WAY HITS ARE MADE. The Verge [online]. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://www.theverge.com/2018/8/31/17777008/artificial-intelligence-taryn-southern-amper-music>

¹²⁸ JOHNSON, Khari. Google's AI lets you make music that sounds like Bach. VentureBeat [online]. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://venturebeat.com/2019/03/20/googles-ai-lets-you-make-music-that-sounds-like-bach/>

¹²⁹ Dle ustanovení § 5 odst. 2 autorského zákona jím budou ty fyzické osoby, které vytvořily databázi jako souborné dílo.

3.2 Spoluautorství písně

Ustanovení § 8 autorského zákona se věnuje spoluautorství. Podle prvního odstavce je dílo spoluautorů takové dílo, které vzniklo společnou tvůrčí činností dvou nebo více autorů do doby dokončení díla jako dílo jediné. Autorská práva k takovému dílu náleží všem jeho spoluautorům společně a nerozdílně. Platí, že spoluautorství lze realizovat pouze u děl stejného druhu¹³⁰, v případě písně tedy je možné, aby se různí autoři podíleli na tvorbě slovesného díla (textu) a hudebního díla. Dle druhého odstavce však spoluautorem není ten, kdo ke vzniku díla přispěl pouze poskytnutím pomoci nebo rady technické, administrativní nebo odborné povahy, anebo kdo dal ke vzniku díla podnět.

Při tvorbě písní je obvyčejně do tvůrčího a zejména pak nahrávacího procesu zapojeno mnoho lidí a je otázkou, kde se ve vztahu ke spoluautorství nachází hranice míry účasti na utváření díla. Je technik, který ve studiu nastavuje mikrofony a během pauzy na cigaretu ho napadne ke slovu písňového textu znělejší synonymum, spoluautorem? A co třeba hudební producent, který kvůli dramaturgii skladby změní harmonii druhé sloky? A konečně kytarista kapely, který se sice nepodílel na vymýšlení posloupnosti akordů, ale nahrál do písně nádherné sólo?

Josef Vinař ve své kritické úvaze o autorství analogicky zmiňuje tvorbu divadelního představení. „V celém prostoru divadelní tvorby vytvářejí a uplatňují rozmanité profese svá díla. Dohromady tak vytvářejí inscenaci, která přechází v představení. A přece uvnitř tohoto kolektivního úsilí jsou pouze některé profese, které uplatňují své nároky na „originalitu“ díla. Jsou to autor textu, autor hudby a scénický výtvarník. Jádro samotného uměleckého díla režisér

¹³⁰ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 117. ISBN 978-80-7598-049-6.

(resp. dramaturg a herec) jsou mimo tyto úvahy, byť na plakátech, poutačích či programu jsou se svými díly uvedeni.“¹³¹

Ač je dle doslovného výkladu zákona autorem každý, kdo se účastní společné tvůrčí činnosti, v praxi určování autorství ve světě písni funguje obdobně, jako v případě popisovaném Josefem Vinařem. Za autora či autory textu jsou zpravidla označeni ti, kteří napsali jeho významnou část. U hudby pak většinou bývá označen za autora ten, který přišel s prvotním hudebním nápadem, ať už se jedná o melodie nebo harmonie. Hudební producent, který se stará o celkový zvuk nahrávky písně, je velmi důležitou figurou celého nahrávacího procesu a často zasahuje do textového i hudebního díla, v praxi za autora označován nebývá.

Ve finále o spoluautorství rozhoduje to, jakým způsobem se na něm jednotliví aktéři nahrávacího procesu mezi sebou domluví. Důležitým krokem k dosažení možnosti vymáhat autorskoprávní ochranu písně je jeho registrace u Ochranného svazu autorského. U každé konkrétní písně je nutné určit autora a v případě spoluautorů také procentuální míru jejich účasti na vytvoření děl. A je proti registraci písně, která neodpovídá předchozí domluvě, nějaká právní ochrana?¹³²

¹³¹ VINAŘ, Josef, Irena ŽANTOVSKÁ, Helena CHALOUPKOVÁ, Adéla FALADOVÁ, Roman KOŘÁN, Ivan BARTOŠ, Rick FALKVINGE a Cory DOCTOROW. Autorské právo 2015. [Rudná]: Medias res, 2015, s. 12. Sborník (Medias res). ISBN 978-80-87957-05-9.

¹³² Více v kapitole 4.2.

4. Ochrana autorských práv k písni

Způsobů, jakými lze narušovat autorská práva, je celá řada – od neoprávněného užívání děl přes přestupky kolektivních správců až po činy natolik závažné, že s nimi musí počítat trestní právo. V našem právním řádu tak nalezneme přibližně stejně širokou škálu právních prostředků, kterými se lze proti takovým narušením bránit. V následující kapitole se ale autor zaměří také na další instituty, kterými mohou autoři hájit svá práva a na tzv. kolektivní správu – zákonem upravené instituce, jež chrání autorská práva ve jménu autorů.

4.1 Právo na soudní a jinou právní ochranu

V případě narušení či ohrožení autorských práv je autor či jiná aktivně legitimovaná osoba oprávněna obrátit se na soud či příslušný orgán veřejné moci a domáhat se ochrany. Dle lze rozdělit na občanskoprávní nároky, přestupky v autorském právu a trestněprávní aspekty autorského práva.

4.1.1 Občanskoprávní nároky

Úpravu občanskoprávních nároků nositele autorských práv nalezneme v autorském zákoně, a to konkrétně v jeho pátém díle. Jejich demonstrativní výčet nabízí ustanovení § 40. Věcně příslušnými jsou v občanském soudním řízení ve věcech autorskoprávních krajské soudy, aktivní legitimací k žalobě pak dle konkrétního případu oplývá autor, jeho právní nástupce, nositel majetkových práv či kolektivní správce¹³³. V případě existence spoluautorů či více dědiců má každá z těchto osob aktivní legitimaci k uplatnění nároků na účet všech ostatních spoluautorů či spoludědiců.¹³⁴

¹³³ V případě postmortální ochrany pak také osoba autorovi blízká, příslušný kolektivní správce či právnická osoba sdružující autory.

¹³⁴ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 251. ISBN 978-80-7502-386-5.

Prvním z nároků je nárok na určení autorství. K jeho uplatnění nemusí žalobce prokazovat žádný naléhavý právní zájem, protože takový zájem zde existuje ex lege z podstaty věci.¹³⁵ Zdržovací nárok směřuje proti porušení či ohrožení práva spočívajícím v neoprávněné výrobě, obchodním odbytu, dovozu či vývozu originálu, napodobeniny či rozmnoženiny díla apod. Nárok informační představuje možnost požadovat po osobách, které do práv autora zasáhly či je ohrozily, ale i dalších subjektech sdělení údajů ohledně zásahu či ohrožení. Odstraňovací nárok pak sleduje návrat toho právního stavu, který existoval před zásahem či porušením autorského práva, a může spočívat např. ve stažení neoprávněně zhotovené rozmnoženiny nebo jejím zničení. Tato nařízení však dle § 40 odst. 2 musí být přiměřená závažnosti porušení práva a musí být přihlédnuto k zájmům třetích osob, zejména spotřebitelů a osob jednajících v dobré víře. Zákon dále uvádí nároky satisfakční (omluva či zadostiučinění v penězích), na náhradu škody, na vydání bezdůvodného obohacení a na uveřejnění rozsudku.¹³⁶

V praxi se často můžeme setkat s neoprávněným užíváním chráněných písní, kdy mezi uživatelem a oprávněným subjektem není uzavřena licenční smlouva, která by takové užívání opravňovala. Příkladem budiž rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2012, sp. zn. 30 Cdo 1759/2011, ve věci žalované diskotéky DISCO MON. Ta bez potřebného souhlasu žalobce, Ochraného svazu autorského, zpřístupňovala svým návštěvníkům zastupovaná díla ze zvukového záznamu. Dle ustanovení § 40 odst. 4 autorského zákona tak měl žalobce nárok na vydání bezdůvodného obohacení ve výši dvojnásobku odměny, která by byla za získání takové licence obvyklá v době neoprávněného nakládání s dílem.¹³⁷

¹³⁵ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 251. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹³⁶ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2012, sp. zn. 30 Cdo 1759/2011

4.1.2 Přestupky v autorském právu

Ačkoliv autorské právo patří do skupiny soukromoprávních odvětví a jeho ochrana je z velké části realizována v civilním soudnictví, určitou část tvoří také normy veřejnoprávního charakteru chránící autorská práva ve veřejném zájmu. Soukromoprávní a veřejnoprávní oblast ochrany se však navzájem neovlivňuje a v případě postihnutí za přestupek se pachatel nijak nezbavuje odpovědnosti za své jednání v občanskoprávní rovině. Důvodem existence právní úpravy správního trestání je zejména existence málo formalizovaných procedur, díky nimž lze poskytovat poměrně rychlou a pružnou ochranu. V praxi se s ním ale lze setkat spíše výjimečně, mnohem častěji je z narušování a ohrožování autorských práv dovozována odpovědnost civilní a trestní.¹³⁸

Autorskoprávní přestupky jsou vypočteny v ustanoveních § 105a-105d autorského zákona a jsou rozděleny do skupin dle toho, kdo může být pachatelem – přestupky fyzických osob, právnických a podnikajících fyzických osob, kolektivních správců a nezávislých správců práv. Fyzická osoba se může dopustit přestupku proti autorovi písně tím, že ji neoprávněně užívá, obchází či jinak maří účinné technické prostředky ochrany nebo podniká se zařízeními tohoto schopná, mění či odstraňuje jakoukoliv elektronickou informaci o správě práv k dílu či podniká se zařízeními toho. Za prvně zmíněný přestupek lze uložit pokutu až do výše 150.000,- Kč, v ostatních případech do 100.000,- Kč.¹³⁹

Nejzávažnějším přestupkem právnických osob, za nějž lze uložit pokuta ve výši až 500.000,- Kč, je výkon kolektivní správy bez oprávnění. Stejně závažné dle horní hranice peněžitého trestu je neplnění zákonem uložených povinností kolektivního správce vůči nositelům práv nebo při správě příjmů

¹³⁸ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 341-343. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹³⁹ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

a neplnění povinností kolektivního správce či nezávislého správce práv k nápravě uložených Ministerstvem kultury. Přestupky fyzických osob a méně závažné přestupky právnických osob projednávají v přenesené působnosti obecní úřady obcí s rozšířenou působností, ostatní přestupky projednává ministerstvo. Pokuty uložené ministerstvem jsou příjmem Státního fondu kultury České republiky.¹⁴⁰

4.1.3 Trestněprávní aspekty autorského práva

Smyslem trestního práva je veřejnoprávní ochrana důležitých hodnot, vztahů a zájmů před těmi nejzávažnějšími typy právních deliktů – trestných činů. O tom, zda byl spáchán trestný čin, rozhodují výhradně soudu na podkladě obžaloby (respektive návrhu na potrestání či návrhu na schválení dohody o vině a trestu) podané státním zástupcem. Rozhodnutím soudu vydaném v trestním řízení je následně vázán i soud civilní, a to např. při projednávání uplatněného nároku na náhradu škody způsobené takovým trestným činem.¹⁴¹

Trestné činy týkající se autorského práva upravuje trestní zákoník ve své části v hlavě šesté – trestné činy hospodářské, dílu čtvrtém – trestné činy proti průmyslovým právům a proti autorskému právu. Relevantní trestný čin pro autory písní je pouze jeden, a to porušení autorského práva, práv souvisejících s právem autorským a práv k databázi upravený v ustanovení § 270 trestního zákoníku. Trestného činu se dopustí ten, kdo neoprávněně zasáhne nikoli nepatrně do zákonem chráněných práv k písni.¹⁴² Jedná se o velmi podobnou skutkovou podstatu jako v případě přestupku neoprávněného užití písně a při posuzování, o který z právních deliktů se jedná, bude vždy potřeba zevrubně posoudit společenská závažnost konkrétního zásahu.

¹⁴⁰ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹⁴¹ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 350-351. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹⁴² Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

Za spáchání základní skutkové podstaty trestného činu porušení autorského práva hrozí pachateli trest odnětí svobody až na dvě léta, zákaz činnosti nebo propadnutí věci. Trestní zákoník dále uvádí dvě kvalifikované skutkové podstaty stejného činu. Kdo čin spáchá v rámci obchodní činnosti nebo jiného podnikání, získá jím pro sebe či jiného značný prospěch, jinému způsobí značnou škodu nebo dopustí-li se takového činu ve značném rozsahu, bude potrestán odnětím svobody na šest měsíců až pět let, peněžitým trestem nebo propadnutím věci. Trestem odnětí svobody na tři léta až osm let bude potrestán takový pachatel, který činem získá pro sebe či jiného prospěch velkého rozsahu, způsobí jinému škodu velkého rozsahu nebo dopustí-li se takového činu ve velkém rozsahu.¹⁴³

4.2 Kolektivní správa autorských práv

Kolektivní správa autorských práv se v moderním systému autorského práva stává čím dál tím důležitějším institutem, protože s rozvojem digitálních technologií exponenciálně roste užívání autorských děl. Základním účelem kolektivní správy je kolektivní uplatňování a ochrana majetkových autorských práv na straně jedné a umožnění užívání děl na straně druhé.¹⁴⁴ Není možné, aby každá jednotlivá fyzická osoba vlastní činností vytvořila sama pro sebe fungující systém kontroly, na jehož základě by byla její práva spolehlivě ochráněna. Autoři se tedy za účelem ochrany svých práv začali sdružovat a vytvářet tak institucionální aparát, který se o jejich práva stará namísto nich. V praxi se jedná primárně o uzavírání licenčních smluv a následné hromadné vybírání odměny (a její následné vyplácení zastupovaným nositelům práv) za užívání děl.¹⁴⁵

¹⁴³ Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník

¹⁴⁴ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 293-294. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹⁴⁵ MATĚJČNÝ, Tomáš. Kolektivní správa autorských práv. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 23. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

4.2.1 Právní úprava

Kolektivní správu upravuje autorská zákon v hlavě šesté. Dle ustanovení § 95 odst. 1 se kolektivní správou rozumí plná správa majetkových práv autorských k jejich zveřejněným nebo ke zveřejnění nabídnutým dílům, která je vykonávána k jejich společnému prospěchu. Kolektivní správce přitom od autora přímo nenabývá žádná práva a ve vzájemném vztahu vystupuje na bázi nepřímého zastoupení.¹⁴⁶ Ustanovení § 95a odst. 1 stanovuje, že kolektivním správcem může být pouze právnická osoba, která není založena za účelem podnikání a která vykonává kolektivní správu jako jediný nebo hlavní účel své činnosti na základě oprávnění. O udělení tohoto oprávnění rozhoduje na základě písemné žádosti Ministerstvo kultury, které ho může při splnění zákonných předpokladů také v celém rozsahu nebo zčásti odejmout.¹⁴⁷

Ustanovení § 96a odst. 2 c) upravuje zákonný monopol kolektivních správců. Říká, že ministerstvo kultury udělí oprávnění ke kolektivní správě při dodržení dalších zákonných náležitostí pouze v případě, že ke stejnému právu ve vztahu k témuž předmětu ochrany, a jde-li o dílo, pro výkon téhož práva k témuž druhu díla, nemá oprávnění jiný kolektivní správce. Každé z kolektivně spravovaných práv tedy může zastupovat pouze jeden kolektivní správce.¹⁴⁸ To je výhodné zejména z hlediska uživatelů, protože tak nejsou nuceni obcházet s žádostmi o licenci větší množství subjektů.¹⁴⁹

V praxi může kolektivní správce vykonávat i libovolné vedlejší aktivity a díky tomu překračovat rozsah uděleného oprávnění. V takovém případě se však

¹⁴⁶ MATĚJČNÝ, Tomáš. Kolektivní správa autorských práv. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 29. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

¹⁴⁷ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹⁴⁸ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹⁴⁹ ŽIKOVSKÁ, Petra. Je třeba, aby mladí umělci vzali kolektivní správu za svou. Intergram.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.intergram.cz/petra-zikovska-je-treba-aby-mladi-umelci-vzali-kolektivni-spravu-za-svou/>

musí jednat výhradně o vedlejší činnost. Při výkonu takové činnosti pak kolektivní správce vystupuje jako libovolný podnikatelský subjekt, nikoliv jako kolektivní správce dle autorského zákona.¹⁵⁰

Ustanovení § 97 a následující autorského zákona se zabývají samotným výkonem kolektivní správy. Kolektivní správce má zejména povinnost zastupovat každého způsobilého nositele práv, který o to požádá, a to za rovných podmínek. Musí jednat v nejlepším společném zájmu nositelů práv, jejichž práva spravuje, a neukládat jim žádné povinnosti, které nejsou nezbytné pro ochranu či správu jejich práv. Alespoň jedenkrát ročně musí rovněž poskytovat o výkonu kolektivní správy informace, a to zejména o příjmech z výkonu práv, nákladech za správu a obdobích, kdy byla zastupovaná díla užívána třetími stranami. Další oddíly zákona zabývající se výkonem kolektivní správy upravují uzavírání smluv s uživateli, sazby odměn, správu příjmů z výkonu práv a z jejich investování, transparentnost kolektivní správy a postupy při řešení sporů.¹⁵¹

4.2.2 Dělení kolektivní správy

V našem právním řádě nalezneme tři režimy kolektivní správy, a to kolektivní správu povinnou, rozšířenou a dobrovolnou. Jednotlivé druhy se liší dle právního titulu, na jehož základě je kolektivní správa vykonávána z pohledu nositele práv.¹⁵²

Jakýmsi základním druhem, který není výslovně upraven zákonem, ale jeho výklad vychází z obecné úpravy kolektivní správy, je dobrovolná kolektivní správa. Právní titul, jenž zakládá vztahy mezi nositelem práv a kolektivním

¹⁵⁰ MATĚJČIČNÝ, Tomáš. Kolektivní správa autorských práv. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014, s. 29. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.

¹⁵¹ Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)

¹⁵² SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘIČHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 314. ISBN 978-80-7502-386-5.

správce, je v tomto případě smlouva. V hudební praxi jsou v tomto režimu licencována živá produkce písní v rámci koncertů. V tomto případě kolektivní správce uděluje oprávnění pouze za ty autory, s nimiž má uzavřenou smlouvu o zastupování.¹⁵³ V případě kolektivní správy písní se jedná o užívání písní na koncertech nebo na internetu.¹⁵⁴

Dalším druhem budiž povinná kolektivní správa. V ní je zákona nositelům práv znemožněno individuálně nakládat se svými právy a s uživateli mohou právně jednat pouze zprostředkovaně skrze příslušného kolektivního správce práv. Jelikož se jedná o výrazný zásah do autonomie vůle, je tento režim uplatňován pouze v několika málo případech taxativně vypočtených v ustanovení § 97d odst. 1 autorského zákona. Jedná se např. o správu práva na odměnu za užití zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům vysíláním rozhlasem nebo televizí nebo právo na užití přenosem rozhlasového nebo televizního vysílání děl.¹⁵⁵

Poslední režim, který stojí na pomezí mezi dvěma výše uvedenými, bývá označován jako rozšířená kolektivní správa upravena v ustanovení § 97e autorského zákona. Právním titulem zde je jak smlouva, tak ustanovení zákona, proto se lze setkat také s označováním tohoto režimu jako quasipovinná kolektivní správa. Uzavře-li kolektivní správce v tomto režimu tzv. hromadnou smlouvu¹⁵⁶ nebo pokud se bude domáhat náhrady škody či vydání bezdůvodného

¹⁵³ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘIČOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 318. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹⁵⁴ ŠPULÁK, Jaroslav. Předseda představenstva OSA Roman Strejček: Vždycky může něco selhat. Novinky.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/predseda-predstavenstva-osa-roman-strejcek-vzdycky-muze-neco-selhat-40311869>

¹⁵⁵ HOLCOVÁ, Irena. Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR), s. 683. ISBN 978-80-7598-049-6.

¹⁵⁶ Upravena v § 98a odst. 2 autorského zákona jako licenční smlouva uzavřena mezi kolektivním správcem a uživatelem, kterou kolektivní správce poskytuje oprávnění k výkonu práv v rozsahu všech předmětů ochrany, k nimž spravuje práva.

obohacení při neoprávněném užití, činí tak pro úplně všechny nositele práv s výjimkou těch, kteří svou participací na kolektivní správě výslovně vyloučí. Dle odst. 4 písm. b) výše uvedeného ustanovení se tento režim uplatňuje také na nedivadelní provozování hudebního díla s textem nebo bez textu ze zvukového záznamu vydaného k obchodním účelům, tedy rovněž na písně.

4.2.3 Ochranný svaz autorský

OSA neboli Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. je nejstarším a největším kolektivním správcem v České republice. Kromě kolektivní správy děl autorů hudebních děl s textem i bez textu se významně zaměřuje také na správu majetkových autorských práv hudebních nakladatelů coby nabyvatelů výhradních licencí s právem udílet podlicence.¹⁵⁷

OSA byla založena 9. října 1919 pod názvem Ochranné sdružení spisovatelů, skladatelů a nakladatelů hudebních děl. Po pěti letech existence již měla OSA na svém kontě deset uzavřených recipročních smluv ochrany repertoáru se zahraničními partnerskými organizacemi v Evropě. V prvních letech své existence se navíc aktivně zapojovala do příprav autorského zákona, který byl přijat v roce 1926. V období druhé světové války a komunistické diktatury OSA přestala být spravována samotnými autory. Ti její správu opětovně převzali na podnět občanského fóra 13. ledna 1990.¹⁵⁸

Od roku 2018 slouží OSA také jako jednotné inkasní místo pro všechny kolektivní správce v České republice. V praxi to znamená, že uživatelé písní jednoduše zaplatí pouze Ose a ta vybrané finanční prostředky rozdistribuuje jednotlivým kolektivním správcům sama. V roce 2019 byl Osou za

¹⁵⁷ SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 333. ISBN 978-80-7502-386-5.

¹⁵⁸ Kdo jsme. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>

účelem nakupování licencí spuštěn e-shop, dá se tedy říct, že pro uživatele písni je zákonné odvádění poplatků poměrně jednoduché.¹⁵⁹

Za co všechno OSA vybírá pro autory peníze? Dle sazebníků zveřejněných ministerstvem kultury se jedná o autorské odměny za užití prostřednictvím reprodukčních přístrojů (např. hudební podkres v obchodě či restauraci), užití na internetu, užití v kině, užití v rámci koncertů, jiných živých hudebních produkcí, diskoték a DJ akcí, televizní a rozhlasové vysílání a přenos vysílání, zhotovování tzv. pracovních/ provozních rozmnoženin hudebních děl ze strany DJ a pronájem a půjčování hudebních nosičů.¹⁶⁰

Významnou úlohu v Ose hraje komise pro otázky tvorby. Ta se vyjadřuje ke sporům o autorství po stránce tvůrčí, řeší spory smluvně zastupovaných nositelů práv o autorství či identifikuje případné plagiáty. Kromě toho na žádost autorů rozřazuje jednotlivá díla do kategorií, dle kterých se přerozdělují odměny odlišné od těch, které se vyplácí autorům přímo za doložené užití jejich děl. Kromě těch OSA mezi autory vyplácí další finanční prostředky, jako např. poplatky z prodeje prázdných hudebních nosičů, které slouží jako kompenzace za to, že zákon umožňuje rozmnožovat autorská díla pro svou potřebu.¹⁶¹

Vzhledem k tomu, že OSA funguje v režimu rozšířené kolektivní správy a vybírá tak poplatky i za nezastupované autory, vybírá logicky více peněz, než kolik následně autorům vyplácí. Nejen kvůli tomu OSA často čelí silné kritice nejen z řad hudebních skladatelů a textařů, ale také třeba jedné z nejsilnějších politických stran v České republice, Pirátů.

¹⁵⁹ Uživatelé hudby. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/uzivatele-hudby/>

¹⁶⁰ Sazebníky OSA. Ministerstvo kultury ČR [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/sazebniky-osa-1620.html>

¹⁶¹ CEJNAR, Roman. Jak se změnil rozúčtovací řád po Valném shromáždění OSA 2010. Autorin. 2010 (léto), s. 24.

Podle údajů o hospodaření Ochranného svazu autorského v roce 2019, které byly zkontrolovány a potvrzeny nezávislým auditorem¹⁶², činily její příjmy 1.111.273.000,- Kč. Bezmála půl miliardy korun inkasovala OSA z veřejného provozování, další necelá půl miliarda připutovala z televizního a rozhlasového vysílání a on-line médií. Přes 16 milionů pak OSA vybrala např. za prodej prázdných hudebních nosičů, jukeboxy autorům vydělaly pouhých 871.000,- Kč. Nejvýznamnějším příjmem získaný vedlejší činností Osy představují zisky z agenturního zastupování autorů, za něž v roce 2019 inkasovala přes 7 milionů Kč.¹⁶³

Náklady na fungování Osy se v roce 2019 vyšplhaly na 168.409.000,- Kč. Přes 90 milionů tvořily osobní náklady a benefity zaměstnanců Osy. Vzhledem k tomu, že statistický úřad uvádí, že počet zaměstnanců se pohybuje mezi 200-249¹⁶⁴, lze snadno dopočítat, že průměrný měsíční plat včetně benefitů zaměstnance Osy se pohybuje mezi 37.500,- a 30.120,- Kč. Domácím a zahraničním nositelům autorských práv bylo za stejný rok rozděleno 811.657.000,- Kč.¹⁶⁵

OSA finančního přebytku využívá v partnerských a grantových programech. Pravidelně se stává partnerem živých hudebních produkcí a dobročinných akcí. Hudební interpreti si u svazu rovněž mohou zažádat o grant

¹⁶² CHALOUPKA, Jaromír. Zpráva nezávislého auditora o ověření účetní závěrky spolku OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. k 31. 12. 2019. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/198-attachment-2019-Ucetni-zaverka-a-Vyrocnni-zprava-OSA.pdf>

¹⁶³Ročenka OSA 2019. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/200-attachment-OSA-Rocenka-2019-WEB.pdf>

¹⁶⁴ OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. , IČO 63839997 - data ze statistického úřadu. Kurzy.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/63839997/osa-ochranny-svaz-autorsky-pro-prava-k-dilum-hudebnim-z-s/statisticky-urad/>

¹⁶⁵Ročenka OSA 2019. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/200-attachment-OSA-Rocenka-2019-WEB.pdf>

na podporu svého projektu, ať už se jedná o vydání alba nebo natočení videoklipu.

Dle autorova názoru je OSA, stejně jako ostatní kolektivní správci práv, přes veškerou kritiku smysluplným a užitečným subjektem, bez něž by ochrana autorských práv byla pro autory takřka nemožná. Nejde jen o to, že by nositelé majetkových práv měli pramalou šanci ohlídat si svá individuální práva. Bez hromadných licenčních smluv, které OSA poskytuje, by měli výrazně ztíženou pozici také uživatelé. Vykonávat a chránit autorských práv by tedy bez kolektivní správy bylo takřka nemožné.

4.3 Nezávislá správa autorských práv

Ustanovení § 104 autorského zákona upravuje nezávislého správce práv jako právnickou osobu, jejíž hlavní činností je podnikání nebo jiná výdělečná činnost, která je na základě smlouvy oprávněna spravovat autorská práva jménem více než jednoho nositele práv k jejich společnému prospěchu jako její jediný nebo hlavní účel své činnosti. Jedná se o poměrně nový institut, který byl do autorského zákona implementován novelou z roku 2017. Hlavní odlišností od kolektivních správců je skutečnost, že nezávislý správce není vlastněn či ovládán nositeli práv ke spravovaným dílům a jeho hlavním účelem je hospodářský zisk. Novela autorského zákona tak zrušila původní zákonný monopol kolektivních správců vůči všem osobám – v současnosti monopol přetrvává pouze vůči ostatním kolektivním správcům.¹⁶⁶

Ministerstvo kultury vede seznam nezávislých správců a k dnešnímu dni eviduje čtyři takové subjekty. Zatímco kolektivní správce OSA dnes spravuje

¹⁶⁶ STRAKOVÁ, Lucie. Nové instituty kolektivní správy: nezávislý správce práv. Iurium [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/2019/04/04/nove-instituty-kolektivni-spravy-nezavisly-spravce-prav/>

práva pro necelých 10 000 nositelů práv, první z nezávislých správců na našem území v roce 2017¹⁶⁷ spravoval práva pro necelých 50. Proto se zdá, že ačkoliv byl zákonný monopol vůči všem osobám zrušen, fakticky zůstávají kolektivní správci na poli hromadné správy autorských práv jedinými vážnými hráči.¹⁶⁸

4.4 Dodatečná odměna

Dalším užitečným autorskoprávním institutem, který chrání přímo autory před nepoměrnou výší odměny za poskytnutí licence oproti výslednému zisku z jejího využití, se nazývá dodatečná odměna. Právní úpravu tohoto institutu lze nalézt v kogentním ustanovení § 2374 občanského zákoníku. Jeho první odstavce praví: „Není-li odměna za poskytnutí licence ujednána v závislosti na výnosech z využití licence a je-li tak nízká, že je ve zřejmém nepoměru k zisku z využití licence a k významu předmětu licence pro dosažení takového zisku, má autor právo na přiměřenou dodatečnou odměnu; tohoto práva se nemůže vzdát.“¹⁶⁹ Nárok na dodatečnou odměnu navíc přechází na dědice.¹⁷⁰

Současná právní úprava s dodatečnou odměnou počítá pouze v případech, kdy odměna není určena procentuálním poměrem ze zisku nebo jiným obdobným způsobem. V současnosti probíraná novela autorského zákona a dalších souvisejících předpisů reagující na směrnici o autorském právu a právech s ním souvisejících na jednotném digitálním trhu však počítá s novým režimem. Pokud současný návrh projde legislativním procesem, autor by v budoucnu měl právo

¹⁶⁷ Dnes již nejsou údaje o zastupovaných umělcích dostupné.

¹⁶⁸ STRAKOVÁ, Lucie. Nové instituty kolektivní správy: nezávislý správce práv. Iurium [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.iurium.cz/2019/04/04/nove-instituty-kolektivni-spravy-nezavisly-spravce-prav/>

¹⁶⁹ Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník

¹⁷⁰ MATZNER, Jiří. Dodatečná odměna – právo autora, kterého se nelze vzdát. Epravo.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dodatecna-odmena-pravo-autora-ktereho-se-nelze-vzdat-96293.html>

na dodatečnou odměnu v každé situaci, kdy by se odměna dostala do určitého výrazného nepoměru.¹⁷¹

Jako první se nabízí otázka, jak vysoká dodatečná odměna je přiměřená. Dle ustanovení § 2374 odst. 2 občanského zákoníku výši dodatečné odměny určuje soud, a to s přihlédnutím zejména k výši původní odměny, dosaženému zisku z využití licence, významu díla pro takový zisk a k obvyklé výši odměny ve srovnatelných případech, pokud je stanovena v závislosti na výnosech.¹⁷² Tento návod k určení výše však není příliš jednoznačný, v českém právním řádu navíc zatím neexistuje relevantní ustálená judikatura. Dle advokáta Jiřího Matznera vůbec nelze odhadovat, v jaké výši se mohou dodatečné odměny pohybovat, protože názory dvou soudců mohou být stejně odlišné jako názory stran sporu. Bude ještě pár let trvat, než se takové spory dostanou před vyšší soudní instance, které rozhodnou se sjednocovací platností. Autorské právo je navíc natolik široké, že vyřešení jednoho sporu týkajícího se dodatečné odměny automaticky nemusí znamenat aplikovatelnost tohoto rozhodnutí na spory ohledně odlišných předmětů autorského práva.¹⁷³ Autor a nabyvatel licence však mají také možnost dohodnout se na výši dodatečné odměny mimosoudně.¹⁷⁴

¹⁷¹ HAVELKA, Tomáš a Ivan RÁMEŠ. Pozor na změny: možná se totiž bude licencovat jinak. Havel Partners blog [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: https://www.havelpartners.blog/blog/pozor-na-zmeny-mozna-se-totiz-bude-licencovat-jinak/235#_ftn1

¹⁷² Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník

¹⁷³ MATZNER, Jiří. Dodatečná odměna – o co se jedná a kdy na ni máte nárok. Právní prostor [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dodatecna-odmena-pravo-autora-ktereho-se-nelze-vzdat-96293.html>

¹⁷⁴ Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník

Závěr

Autor diplomové práce si v úvodu stanovil za cíl zanalyzovat píseň jako samostatný druh autorského díla, zmapovat specifika, kterými se od ostatních autorů odlišují právě autoři písní, a prozkoumat současnou právní úpravu zabývající se ochranou práv autorů.

Předtím, než se k těmto praktickým tématům autor práce dostal, však považoval za velmi důležité detailně se zaměřit na teoretickou rovinu autorských práv, jelikož se s tímto právním odvětvím student během svého studia potká pouze zřídka. Důležitou část práce tedy tvoří např. kapitola zabývající se národními autorskoprávními předpisy a také několika nejdůležitějšími mezinárodními smlouvami, jejichž znalost je pro orientaci v autorskoprávním světě nezbytná.

Ve druhé a třetí kapitole se autor dostal k právní analýze písně a autorů písní. Popsal např. právní režim spojených děl, jimiž se písně jako díla řídí, a zauvažoval nad tím, jak jsou písně schopné naplňovat jeden ze zákonem požadovaných atributů díla – jedinečnost. Dále autor nabízí pohled na možný budoucí autorskoprávní diskurz ohledně toho, kdo nebo co všechno může být autorem, a také uvažuje nad tím, kdo z osob zúčastněných na procesu nahrávání písně může být jejím spoluautorem.

V poslední kapitole se autor jal popisovat autorskoprávní instituty, jimiž jsou chráněna práva písňových autorů. V první podkapitole zanalyzoval možnosti, kterými se autoři či jiní nositelé autorských práv mohou domáhat svých práv prostřednictvím soudů a orgánů státní správy. Za nejvíce stěžejní podkapitolu autor považuje tu, kterou zasvětil kolektivní správě autorských práv. V ní se kromě právního rámce, jímž se kolektivní správa řídí, zaměřil na Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudební. Autor blíže přiblížil jeho

činnost a z důvodu kritiky, která se na Osu zejména v minulosti snášela, se také zaměřil na to, jakým způsobem kolektivní správce písni hospodaří s vybíranými odměnami a dalšími finančními prostředky.

Autor si je zároveň vědom, že dalších institutů chránících práva autorů je celá řada, pro jejich ucelený popis ale rozsah diplomové práce zdaleka nestačí. Zároveň však věří, že tato diplomová práce může být dobrým pomocníkem nejen muzikantů a textařů pro jejich základní zorientování se v autorském právu a těch nejdůležitějších či autory přehlížených institutech ochrany práv, která jim po zásluze náleží.

Seznam použitých zdrojů

Seznam použité literatury

1. HOLCOVÁ, Irena. *Autorský zákon a předpisy související (včetně mezinárodních smluv a evropských předpisů): komentář*. Praha: Wolters Kluwer, 2019. Komentáře (Wolters Kluwer ČR). ISBN 978-80-7598-049-6.
2. JAKL, Ladislav. *Právní ochrana duševního vlastnictví*. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011. ISBN 978-80-86855-78-3.
3. JAKL, Ladislav. *Právní ochrana průmyslového a jiného duševního vlastnictví – repetitorium*. 3., přeprac. vyd. Praha: Metropolitní univerzita Praha, 2011. ISBN 978-80-86855-63-9.
4. KNAP, Karel a kol. *Práva k nehmotným statkům*. Praha: CODEX, 1994. ISBN 80-901185-3-4.
5. MATĚJČNÝ, Tomáš. *Kolektivní správa autorských práv*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. Pro praxi. ISBN 978-80-7380-528-9.
6. SRSTKA, Jiří, Jan BARTÁK, Tomáš DOBŘICHOVSKÝ, et al. *Autorské právo a práva související: vysokoškolská učebnice*. 2. aktualizované vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges), s. 399-404. ISBN 978-80-7502-386-5.
7. ŠEBELOVÁ, Marie. *Autorské právo: zákon, komentáře, vzory a judikatura*. Brno: Computer Press, 2006. Právo pro denní praxi (Computer Press). ISBN 80-251-1090-7.
8. TELEC, Ivo. *Autorský zákon: komentář*. V Praze: C.H. Beck, 2007. Velké komentáře. ISBN 978-80-7179-608-4.
9. TELEC, Ivo. *Tvůrčí práva duševního vlastnictví*. Brno: Doplněk, 1994. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně. ISBN 80-210-0885-7.

10. VINAŘ, Josef, Irena ŽANTOVSKÁ, Helena CHALOUPKOVÁ, Adéla FALADOVÁ, Roman KOŘÁN, Ivan BARTOŠ, Rick FALKVINGE a Cory DOCTOROW. Autorské právo 2015. [Rudná]: Medias res, 2015, s. 12. Sborník (Medias res). ISBN 978-80-87957-05-9.

Seznam použitých časopiseckých článků

1. CEJNAR, Roman. Jak se změnil rozúčtovací řád po Valném shromáždění OSA 2010. *Autorin*. 2010 (léto), s. 24.

Seznam použitých internetových zdrojů

1. DEAHL, Dani. HOW AI-GENERATED MUSIC IS CHANGING THE WAY HITS ARE MADE. *The Verge* [online]. [cit. 2021-4-25].
Dostupné z: <https://www.theverge.com/2018/8/31/17777008/artificial-intelligence-taryn-southern-amper-music>
2. GUADAMUZ, Andres. Can the monkey selfie case teach us anything about copyright law? *WIPO Magazine* [online]. [cit. 2021-4-25].
Dostupné z:
https://www.wipo.int/wipo_magazine/en/2018/01/article_0007.html
3. HAVELKA, Tomáš a Ivan RÁMEŠ. Pozor na změny: možná se totiž bude licencovat jinak. *Havel Partners blog* [online]. [cit. 2021-5-4].
Dostupné z: https://www.havelpartners.blog/blog/pozor-na-zmeny-mozna-se-totiz-bude-licencovat-jinak/235#_ftn1
4. HOLCOVÁ, Irena. Autorské právo. In: *Advocate.cz* [online]. [cit. 2020-12-17]. Dostupné z: <https://www.advocate.cz/cz/autorske-pravo>
5. JANÁK, Jirí, Ilona KINDLOVÁ a Nikola HORKÁ. Je sportovní výkon (utkáni) autorským dílem? In: *Epravo.cz* [online]. [cit. 2021-04-09].
Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/je-sportovni-vykon-utkani-autorskym-dilem-95156.html>

6. JOHNSON, Khari. Google's AI lets you make music that sounds like Bach. VentureBeat [online]. [cit. 2021-4-25]. Dostupné z: <https://venturebeat.com/2019/03/20/googles-ai-lets-you-make-music-that-sounds-like-bach/>
7. KOPECKÁ, Michaela. Nová zákonná licence pro užití autorských děl. In: Epravo.cz [online]. [cit. 2021-04-02]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/nova-zakonna-licence-pro-uziti-autorskych-del-105909.html>
8. KORBEL, František a Roman DUBEŇ. Směrnice o autorském právu na jednotném digitálním trhu. Epravo.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/smernice-o-autorskem-pravu-na-jednotnem-digitalnim-trhu-109023.html>
9. MATZNER, Jiří. Dodatečná odměna – o co se jedná a kdy na ni máte nárok. Právní prostor [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dodatecna-odmena-pravo-autora-ktereho-se-nelze-vzdat-96293.html>
10. MATZNER, Jiří. Dodatečná odměna – právo autora, kterého se nelze vzdát. Epravo.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dodatecna-odmena-pravo-autora-ktereho-se-nelze-vzdat-96293.html>
11. MULLER, Thomas. Vnitřní trh EU – základní principy. In: *Ministerstvo průmyslu a obchodu* [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/podnikani-v-eu/vnitri-trh-eu/vnitri-trh-eu---zakladni-principy--3363/>
12. SMIERS, Joost. Pryč s autorským právem! - Požehnání pro umělce, umění i společnost. In: *Glosy.info* [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <http://glosy.info/texty/pryc-s-autorskym-pravem-pozehnani-pro-umelce-umeni-i-spolecnost/>
13. STRAKOVÁ, Lucie. Nové instituty kolektivní správy: nezávislý správce práv. Iurium [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z:

- <https://www.iurium.cz/2019/04/04/nove-instituty-kolektivni-spravy-nezavisly-spravce-prav/>
14. ŠPULÁK, Jaroslav. Předseda představenstva OSA Roman Strejček: Vždycky může něco selhat. *Novinky.cz* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/kultura/clanek/predseda-predstavenstva-osa-roman-strejcek-vzdycky-muze-neco-selhat-40311869>
 15. VAŠÍČEK, Libor. Historie autorského práva. In: *Inormácie Slovenskej komory architektov* [online]. [cit. 2021-01-24]. Dostupné z: <https://www.informacieska.sk/informacie/archiv/2015/cislo-3/historie-autorskeho-prava.html>
 16. ŽIKOVSKÁ, Petra. Je třeba, aby mladí umělci vzali kolektivní správu za svou. *Intergram.cz* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.intergram.cz/petra-zikovska-je-treba-aby-mladi-umelci-vzali-kolektivni-spravu-za-svou/>
 17. Contracting Parties – Berne Convention. In: *WIPOlex* [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://wipolex.wipo.int/en/treaties/ShowResults?search_what=C&treaty_id=15
 18. Director General Daren Tang. In: *WIPO* [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.wipo.int/about-wipo/en/dg_tang/
 19. Dohoda o právech duševního vlastnictví souvisejících s obchodem TRIPS. In: *Business In* [online]. [cit. 2021-03-11]. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/dohoda-o-pravech-dusevniho-vlastnictvi/>
 20. Kdo jsme. *Osa.cz* [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>
 21. OSA - Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. , IČO 63839997 - data ze statistického úřadu. *Kurzy.cz* [online]. [cit. 2021-5-

- 4]. Dostupné z: <https://rejstrik-firem.kurzy.cz/63839997/osa-ochranny-svaz-autorsky-pro-prava-k-dilum-hudebnim-z-s/statisticky-urad/>
22. Ottův slovník naučný. Devatenáctý díl. [online]. OTTO, Jan. Praha, 1902 [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://archive.org/details/ottvslovnknauni37ottogoog/page/n834/mode/lup?view=theater>
23. O nás. In: OSA.cz [online]. [cit. 2021-04-08]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/kdo-jsme/o-nas/>
24. Sazebníky OSA. Ministerstvo kultury ČR [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.mkcr.cz/sazebniky-osa-1620.html>
25. Světová organizace duševního vlastnictví. In: *Ministerstvo zahraničních věcí České republiky* [online]. [cit. 2021-03-04]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/mission.geneva/cz/svetovy_obchod/svetova_organizace_dusevniho_vlastnictvi/index.html
26. Uživatelé hudby. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/uzivatele-hudby/>
27. Výkladový slovník. In: Legislativní helpdesk ODok [online]. [cit. 2021-02-15]. Dostupné z: https://help.odok.cz/vykladovy-slovník/-/wiki/Výkladový%20slovník%20ADk/Právní%20AD%20princip/pop_up?controlPanelCategory=portlet_36
28. Zákon č. 121/2000 Sb.: Historie. In: *Zákony pro lidi* [online]. [cit. 2021-02-19]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-121/historie>

Seznam použitých právních předpisů

1. Listina základních práv Evropské unie (2012): 2012/C 326/02, Úřední věstník Evropské unie, 26. října 2012, C 326/391-407.

2. Sdělení 191/1995 Sb., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o sjednání Dohody o zřízení Světové obchodní organizace (WTO)
3. Sdělení 33/2002 Sb. m. s., Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přístupu České republiky ke Smlouvě Světové organizace duševního vlastnictví o právu autorském
4. Vyhláška č. 69/1975 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Úmluvě o zřízení Světové organizace duševního vlastnictví
5. Vyhláška č. 133/1980 Sb. Vyhláška ministra zahraničních věcí o Bernské úmluvě o ochraně literárních a uměleckých děl
6. Zákon č. 121/2000 Sb. Zákon o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (Autorský zákon)
7. Zákon č. 40/2009 Sb. Trestní zákoník
8. Zákon č. 89/2012 Sb. Zákon občanský zákoník

Seznam použité judikatury

1. Rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 25. listopadu 2008, sp. zn. 34C 86/2006 – 102
2. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. prosince 2012, sp. zn. 30 Cdo 1759/2011
3. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 1. března 2012, sp. zn. C-604/10 Football Dataco a další
4. Usnesení Soudního dvora Evropské unie ze dne 7. března 2013, sp. zn. C-145/10 Painer

Seznam ostatních zdrojů

1. CHALOUPKA, Jaromír. Zpráva nezávislého auditora o ověření účetní závěrky spolku OSA – Ochranný svaz autorský pro práva k dílům hudebním, z.s. k 31. 12. 2019. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/198-attachment-2019-Ucetni-zaverka-a-Vyrocni-zprava-OSA.pdf>
2. Ročenka OSA 2019. Osa.cz [online]. [cit. 2021-5-4]. Dostupné z: <https://www.osa.cz/storage/DownloadTranslation/1-2000/200-attachment-OSA-Rocenka-2019-WEB.pdf>

Abstrakt

Píseň jako autorské dílo a ochrana práv jejích autorů

Tato diplomová práce se zabývá písněmi. Každý z nás se s nimi setkává na každodenní bázi, ať už si pustí rádio či internetovou televizi, jde na nákup do obchodního centra nebo přímo na koncert. Všechny písně mají přitom něco společného – jsou autorským dílem a nikdy bychom si je nemohli poslechnout nebýt jejich autorů, jimž za napsání textu či zkomponování hudby náleží určitá práva.

Cílem diplomové práce je popis toho, co by mohlo zajímat každého autora písně. Kromě autorskoprávní teorie autor práce analyzuje píseň jako samostatný druh autorského díla a mapuje specifika, kterými se od ostatních autorů odlišují právě autoři písní. Práce se zároveň zaměřuje na současnou právní úpravu zabývající se ochranou práv autorů a detailně rozebírá několik z nich, které autor práce považuje za nejdůležitější nebo přehlížené.

Klíčová slova: autorská práva, píseň, ochrana práv autora písně

Abstract

Song as an author's work and protection of its authors

This diploma thesis deals with songs. Each of us listens to them on a daily basis, whether we turn on the radio or Internet TV, go shopping to the mall or directly to the live concert. All the songs have something in common - they are an author's work and we could never listen to them without their authors, who have certain rights for writing lyrics or composing music.

The aim of the diploma thesis is to describe what might interest each author of the song. In addition to copyright theory, the author analyzes the song as a separate type of author's work and maps the specifics that distinguish the authors of songs from other authors. The work also focuses on the current legislation dealing with the protection of authors' rights and analyzes in detail several of them, which the author of the thesis considers the most important or overlooked.

Klíčová slova: copyright, song, protection of song author's rights